

**Baxtiyor Mengliyev
Mahbuba Xudoyberdiyeva
Oynisa Boymatova**

**O‘ZBEK TILI IBORALARINING
O‘QUV IZOHLI LUG‘ATI**

Maktab o‘quvchilari uchun

0'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Qarshi davlat universiteti
0'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi vazirligi
Respublika Ta'lim vazirligi
Qashqadaryo viloyat pedagog xodimlarni qayta tayyorlash
va malakasini oshirish instituti

Baxtiyor Mengliyev
Mahbuba Xudoyberdiyeva
Oynisa Boymatova

O'ZBEK TILI IBORALARINING O'QUV IZOHLI LUG'ATI

(Maktab o'quvchilari uchun)

Toshkent
«Yangi asr avlodi»
2007

Lugʻat, avvalo, oʻrta maktab oʻquvchilari uchun moʻljallangan. U, shuningdek, ona tili va adabiyot fani oʻqituvchilari, filolog talabalar va qolaversa, oʻzbek tili bilan qiziquvchi kehg oʻquvchilar ommasi uchun ham foydadan xoli emas.

Masʼul muharrir
Hamid Neʼmatov
filologiya fanlari doktori, professor

Taqrizchilar
Toʻra Nafasov
filologiya fanlari nomzodi, professor

Xosiyat Suvonova
Qarshi shahar 34-oʻrta maktab oliy toifali ona tili va adabiyot fani oʻqituvchisi

ALIFBO

A	B	D	E	F	G
H	I	J	K	L	M
N	O	P	Q	R	S
T	U	V	X	Y	Z
O'	G'	SH	CH	NG	'

SO‘ZBOSHI

Kuchli va ayovsiz raqobatga asoslangan bozor iqtisodiyoti tadbirkor, ijodiy taffakkur sohibi bo‘lgan, har qanday qiyin vaziyatdan o‘z aql-idroki bilan omon chiqib oladigan mustaqil fikrli, shu bilan birga, shuurida milliy ruhi mustahkam shaxsni tarbiyalashni talab qiladi.

Inson shaxsida ruh, tafakkur va til chambarchas bog‘liqdir. Demak, ijodiy va mustaqil taffakkurli shaxs tarbiyasida ona tili va uning ta‘limini tashkil etuvchi vositalarning roli beqiyos.

Ma‘lumki, o‘rta maktab ona tili ta‘limining konseptual asoslarida uining zaruriy vositasi ikkita ekanligi ta‘kidlanadi: darslik va lug‘atlar. O‘quvchilarning ijodiy tafakkurini va nutqini o‘stirishning zaruriy omillaridan biri lug‘atlar ustida ishlashdir. Lug‘atlar o‘quvchilarning ijodiy tafakkuri, mustaqil fikrlash darajasi, ijodiy fikr mahsulini og‘zaki va yozma shakllarda ravon bayon etishga olib keladigan behad qimmatli va boy so‘z zahirasi vujudga keltiradi. Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlarda ta‘limning har bir bo‘g‘ini uchun (bog‘chadan tortib, universitetgacha) yuzlab lug‘atlarning maxsus turlari yaratilgani, hatto rus maktablari uchun 30 ga yaqin o‘quv lug‘atlari mavjud bo‘lgani holda o‘zbek maktablari uchun bitta «Imlo lug‘ati» bor, xolos. Maktablar uchun izohli lug‘at, ma‘nodosh so‘zlar lug‘ati, antonimlar lug‘ati, darajalanish lug‘ati, eskirgan so‘zlar lug‘ati, shevaga xos so‘zlar lug‘ati, iboralar lug‘ati, so‘zlarning birikuvchanlik lug‘ati, uyadosh so‘zlar lug‘ati, shakldosh so‘zlar lug‘ati, so‘z tarkibi lug‘ati, talaffuzdosh so‘zlar lug‘ati, shuningdek, har bir fan bo‘yicha alohida terminologik lug‘atlar va qomuslar yaratish dolzarb vazifadir.

O‘quvchilar uchun zarur lug‘atlar yaratilmas ekan, ijodiy tafakkurni rivojlantirish mumkin emas, og‘zaki va yozma nutqni o‘stirish vositasi bo‘lgan joriy darsliklar o‘z vazifasini to‘la bajara olmaydi. Bu o‘rta ta‘lim bo‘g‘ini uchun mavzuviy o‘quv lug‘atlarini yaratish tamoyillarini ishlab chiqish va tuzishni taqozo qiladi.

Qarshi davlat universiteti o‘zbek tilshunosligi kafedrasida professor-o‘qituvchilari Qashqadaryo viloyat pedagog xodimlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti bilan hamkorlikda maktablar uchun mavzuviy o‘quv lug‘atlarini ishlab chiqishdek sharaflari vazifani o‘z zimmlariga oldilar va buning natijasi o‘laroq kelajagimiz faxri bo‘lgan maktab o‘quvchilari uchun shu tipdagi o‘quv lug‘atlari turkumi yaratildi.

O‘quv lug‘atlari tajriba sifatida birinchi marta nashr qilinayotganligi uchun kitobxonlar muhokamasiga havola etiladi. Lug‘atlar haqidagi fikrlaringizni mamnuniyat bilan qabul qilamiz.

Manzil: Qarshi shahri Ko‘chabog‘ ko‘chasi, 17-uy. Qarshi davlat universiteti o‘zbek tilshunosligi kafedrasida. Tel: (8-375) 25-77-63; 23-48-55). Faks: (8-375) 221-13-12. E-mail: kasu_info@edu.uz.

B.R.Mengliyev
filologiya fanlari doktori, professor

TUZUVCHILARDAN

Qo'lingizdagi lug'at 2 tomlik "O'zbek tilining izohli Lugati", Sh.Rahmatullayev tomonidan tartib berilgan "O'zbek tilining izohli frazeologik lug'ati"dan foydalangan holda tuzildi. Shuning uchun tuzuvchilar mualliflikka da'vogar emaslar.

Lugat maqolalari alfavit tartibida tuzilgan bo'lib, unda mingga yaqin iboraga qischa nutqiy izoh berildi.

Iboralar birdan ortiq variantga ega bo'lsa, ular ketma-ket vergul bilan ajratilgan holda berilib, so'ngra izohlandi:

Avra-astarini ag'dardi, avra-astarini qoqdi, avra-astari so'kildi, avra-astari qoqildi – barcha kirdikorlarini ochib tashladi.

Avj oldi, avjiga mindi, avjiga chiqdi – 1) rivojlandi 2) zo'raydi, kuchaydi.

Fe'llar o'quvchilarga qulaylik maqsadida asosan yaqin o'tgan zamon shaklida berildi:

Aqldan ozdi – jinni bo'ldi, telba bo'ldi, esi og'di

Aqli kirdi – 1) es- hushli bo'ldi 2) angladi, tushundi

Aqli yetdi – idrok qildi, uqdi, bildi

Aqlini tanidi – es-hushli bo'ldi

Aqlini yedi – miyasi ishlamay qoldi, fikrlash qobiliyatini yo'qotdi

Aql-u hushini yo'qotdi – o'z harakatlarini boshqara olmaydigan darajaga yetdi

Agar ibora ko'p ma'noli bo'lsa, uning har bir ma'nosi arab raqami bilan raqamlangan tarzda berildi:

Bag'ri xun bo'ldi - 1)ziq bo'ldi 2)ruhan azoblandi

Baland keldi – 1)yengdi 2)ustun keldi, g'olib keldi

Barmog'ini tishladi – 1) hech narsa qilolmay, natijaga erisholmay qoldi 2)afsuslandi

Shakldosh iboralar alohida-alohida ravishda rim raqamlari bilan berildi:

Dunyodan o'tdi I – yashab o'tdi

Dunyodan o'tdi II – qazo qildi, o'ldi

Dong qotdi I – kutilmagan hodisaga duch kelib, karaxt bo'lib qoldi

Dong qotdi II - hech narsani sezmaslik darajasida qattiq uxladi

-A-

Abjag'i chiqdi – qattiq jarohatlandi, ishdan chiqdi
Achchig'idan tushdi – achchiqlanishdan to'xtadi
Achchig'i keldi, achchig'i qistadi - achchiqlandi
Adabini berdi – qilmishiga yarasha jazoladi
Adi-badi aytishdi – 1) turli mavzuda yengil-yelpi suhbatlashdi 2) so'z tashlashdi, janjallashdi
Ahamiyat berdi – zarur, foydali deb qarab diqqat qildi
Alifni kaltak deyolmaydi – g'irt savodsiz, hech narsa bilmaydi
Almisoqdan qolgan – juda eski, qadimgi
Amalga oshdi – voqelikka aylandi
Ammamning buzog'i – landovur, lapashang
Amri mahol – qiyin, gumon
Anqoning urug'i – topilishi qiyin, kamyob narsa
Aqldan ozdi – jinni bo'ldi, telba bo'ldi, esi og'di
Aqli kirdi – 1) es-hushli bo'ldi 2) angladi, tushundi
Aqli yetdi – idrok qildi, uqdi, bildi
Aqlini tanidi – es-hushli bo'ldi
Aqlini yedi – miyasi ishlaymay qoldi, fikrlash qobiliyatini yo'qotdi
Aql-u hushini yo'qotdi – o'z harakatlarini boshqara olmaydigan darajaga yetdi
Aravani quruq olib qochdi – uddasidan chiqqa olmaydigan ish yoki narsa haqida ortiq darajada maqtandi
Aro bermoq – ko'rinishini ko'rkam, chiroyli qildi
Arpasini xom o'rdi – nima yomonlik qildi
Asabiga tegdi – asabini qo'zg'atdi, ranjitdi
Avra-astarini ag'dardi, avra-astarini qoqdi, avra-astari so'kildi, avra-astari qoqildi – barcha kirdikorlarini ochib tashladi
Afti sovuq – yoqimsiz, badhazm
Achasini uch qo'rg'ondan ko'rsatdi - do'q qildi, qo'rqitdi, adabini berdi
Avj oldi, avjiga mindi, avjiga chiqdi – 1) rivojlandi 2) zo'raydi, kuchaydi
Avjga yetdi, avjga mindi – yuqori darajaga ko'tarildi
Avzoyi buzildi – vajohati yomonlashdi, achchiqlandi
Azob chekdi, azob tortdi – juda qiynaldi
Alam chekdi – juda qiynaldi
Aytgani aytgan, degani degan – gapi o'tadi

-B-

Badanidan o'tib ketdi - 1) jismiga chuqur ta'sir qildi 2) ruhiga chuqur ta'sir qildi
Bag'ri qon – g'am -alamli, g'am-alamda
Bag'ri tosh – bemehr, iltifoti yo'q
Bag'ri ezildi - ruhan azoblandi
Bag'ri xun bo'ldi - 1)ziq bo'ldi 2)ruhan azoblandi
Bahri ochildi – kayfiyati yaxshilandi
Bahridan o'tdi – voz kechdi
Baho berdi – qadr-qimmatini belgiladi
Bajo keltirdi – bajardi, o'rinlatdi
Baland keldi – 1)yengdi 2)ustun keldi, g'olib keldi
Balog'atga yetdi – ulg'aydi
Baloga qoldi – javobgarlikka, jazoga duchor bo'ldi

Bardosh berdi – chidadi
Barmog‘ini bigiz qildi - niqtab ko‘rsatdi
Barmog‘ini tishladi – 1) hech narsa qilolmay, natijaga erisholmay qoldi 2) afsuslandi
Barq urdi – gurkirab, g‘oyat tez yayrab-yashnadi
Bas keldi – teng keldi, baravar keldi
Bino qo‘ygan – ortiqcha baho bergan, yuksak fikrda bo‘lgan
Bir og‘iz – juda oz, jindak
Bir boshini ikkita qildi – oilali qildi
Bir boshdan – boshlanishidan, tartib bilan
Bir cho‘qishda qochiradi – juda ustun chiqdi, osonlikcha yengdi
Bir jon-bir tan bo‘ldi – hamjihat bo‘ldi, yakdil bo‘ldi
Bir kun bo‘lmasa-bir kun – qachondir, kelgusida
Bir kesak bilan ikki quyonni urdi – ayni bir vaqtda ikki narsani ko‘zlab ish tutdi
Bir ikki o‘g‘iz - ozgina, andak
Bir ikki shingil - ozgina, andak
Bir pul – qadr-qiymatsiz
Bir pul bo‘ldi – barbod bo‘ldi
Bir qoshiq suv bilan yutib yuborguday – beqiyos go‘zal, nihoyatda dilrabo
Bir shingil – jindak, qittak, juda oz
Bir so‘zi ikkita bo‘lmadi – aytgani bajarildi
Bir yostiqa bosh qo‘ydi – turmush qurdi
Bir yoqadan bosh chiqardi – hamjihat bo‘ldi, yakdil bo‘ldi
Bir yoqli bo‘ldi – hal bo‘ldi, ajrim bo‘ldi, tugadi
Bir yoqda tursin - zidlash ma‘nosini anglatib, bog‘lovchi vazifasida keladi
Bir ovozdan – yakdillik bilan, hamjihatlik bilan
Bir oyog‘i yerda, bir oyog‘i go‘rda – umri tugay deb qolgan
Bir paqir bo‘ldi – barbod bo‘ldi
Bir chaqalik – qadr-qiymatsiz
Bir chekkadan – boshlanishidan tartib bilan
Bir chimdim - qittak, ozginagina
Bo‘yi yetdi – oila qurish yoshiga yetdi
Bo‘yin egdi – itoat qildi
Bo‘yni yor bermadi – izzat-nafsi yo‘l qo‘ymadi
Bo‘ynidan soqit qildi – o‘zini javobgarlikdan xoli qildi
Bo‘yniga qo‘ydi – 1) to‘nkadi, ayb ag‘dardi 2) bajarishga rozi qildi
Bo‘yniga tushdi – zimmasiga yuklandi
Bo‘yniga oldi – e’tirof qildi, biror holatga rozi bo‘ldi
Bo‘ynini xam qildi – itoatli bo‘ldi
Burgaga achchiq qilib ko‘rpani kuydirdi – arzimagan narsani deb jahl ustida nojo‘ya, zararli ish qilib qo‘ydi
Burni ko‘tarildi – gerdayib ketdi, kibrga berildi
Burni osmonga ko‘tarilgan – gerdaygan, kibrlangan
Burnini yerga ishqadi – qattiq jazoladi
Burnini suqmoq - 1) kirmoq 2) aralashmoq
Burnini tiqmoq - aralashmoq
Bu qulog‘dan kirib, u qulog‘dan chiqib ketadi - e’tibor bermaydi, xotirasida tutib qololmaydi
Bezori jon qildi – ortiq toqat qilolmasligi tufayli o‘limiga ham rozi qildi
Bel bog‘ladi – shaylandi, astoyidil kirishdi
Bel bog‘lashdi – musobaqalashdi

Bel olishdi – kurash tushdi, kuch sinashdi
Beli og‘rimaydi – mashaqqat chekmaydi, qiynalmaydi
Beliga tepdi – xalaqit berdi
Beti chidaydi – nomus qilmaydi, uyalmaydi, andisha qilmaydi
Beti chidamadi - andisha qildi, nomus qildi
Beti shuvut – uyatli,
Betlamaslik - nimadandir xavfsirab, biror ishga jazm qila olmaslik
Betiga soldi - aybli deb qaralgan kishining o‘ziga kesatib, achitib gapirdi
Beti ochilib ketgan - uyalmaydigan bo‘lgan
Besh barmog‘ni og‘ziga tiqdi - hovliqib, lozim bo‘lganidan ko‘ra ortiqroq narsani ro‘yobga chiqarish uchun intildi, nafsga berildi
Boy berdi -1)yutqizdi 2)behuda, befoyda o‘tkazdi
Bosh egdi – itoat qildi, bo‘ysundi
Bosh qo‘shdi – aralashdi, qatnashdi
Bosh qotirdi – astoydil o‘yladi, chuqur fikrladi
Bosh suqdi –1)gavdasi tashqarida qolib, boshini tiqqan holda qaradi 2)aralashdi
Bosh og‘rig‘i – ortiqcha tashvish, dahmaza
Bosh ko‘tardi I -1) qaradi 2) qilib turgan ishini to‘xtaldi 3)qo‘zg‘aldi, harakat qildi 4) kurashga chog‘landi
Bosh ko‘tardi II - unib chiqdi
Boshlarini bir joyga qovushtirdi – 1) hamjihat bo‘lib birlashtirdi 2) oila qurdirdi
Boshi aylandi – 1)behud bo‘ldi, muvozanatini yo‘qotdi 2)esankiradi
Boshi bilan sho‘ng‘ib ketdi – butunlay berilib ketdi
Boshi chiqmadi – xalos bo‘lmadi, qutulmadi
Boshi ikkita bo‘ldi – uylandi
Boshi ko‘kka yetdi – behad sevindi
Boshi shishdi – o‘ylayverib gangidi
Boshi yostiqa yetganda – kasal bo‘lib qolganda
Boshi oqqan tomon – duch kelgan taraf
Boshi osmonda – nihoyatda xursand
Boshi g‘ovladi - o‘ylayverib gangidi
Boshida danak chaqdi – ortiq darajada azobladi
Boshidan kechirdi – 1)o‘z hayotida ko‘rdi 2)ma‘lum bir muddat fikrladi
Boshidan oshib yotibdi - ortiq darajada, benihoya ko‘p
Boshdan oyoq – to‘la-to‘kis, bus-butun
Boshiga keldi- o‘yladi, idrok qildi, fahmladi
Boshiga ko‘tardi I – qattiq shovqin soldi
Boshiga ko‘tardi II – yuksak darajada izzat-hurmat qildi
Boshiga qilich kelsa ham – har qanday sharoitda ham
Boshiga urmaydi – kerak emas
Boshiga yetdi – halok qildi
Boshi aylantirdi – esankiratdi
Boshi achidi - fikrlash qobiliyatini yo‘qotdi
Boshini achitdi – me‘yoriy fikrlash qobiliyatini yo‘qotdi
Boshini bukdi – uyat-nomusdan bosh ko‘tarolmaydigan holatga tushirdi
Boshini yedi – yo‘q qildi, halok qildi
Boshini og‘ritdi – 1) o‘yladi 2) miyasini charchatdi
Boshini olib ketdi – butunlay tashlab ketdi
Boshini ko‘tardi - yotib qolgan xastalikdan keyin sog‘aya boshladi

Boshini qayoqqa urishini bilmadi - ilojini topa olmadi
Boshini xam qildi – uyat-nomusdan boshini ko‘tarolmaydigan holatga tushirdi
Bog‘dan kelsa, tog‘dan keladi - suhbatdoshining gapiga hech aloqasi yo‘q gap-so‘z aytdi
«Bo‘rk ol» desa, bosh oldi – biror ishni lozim bo‘lganidan ham qo‘pol qilib bajardi
«Berdi»sini aytdi – oxirini gapirdi
«Berdi»sini aytguncha urib o‘ldirdi – gapirib bo‘lguncha kutmay (chidamay) biror narsa dedi

–CH–

Changal soldi – 1) astoyidil tashlandi 2) g‘ayri qonuniy tarzda yopishdi
Chang soldi – 1) astoyidil tashlandi 2) g‘ayri qonuniy tarzda yopishdi
Chippakka chiqdi – bekor bo‘ldi
Childirmasiga o‘ynadi - izmi bilan, yo‘l-yo‘rig‘i bilan ish ko‘rdi
Chiroyi ochildi – xafachiligi tarqadi
Chizgan chizig‘idan chiqmaydi – barcha talablarini to‘la-to‘kis bajardi, ko‘rsatmasiga ko‘ra ish tutdi
Chigilini yozdi – 1) xafachiligini tarqatdi 2) charchog‘ini tarqatdi
Chiqdi (turmushga) - oila qurdi (xotin–qizlarga nisbatan)
Chuchvarani xom sanabsan – xom xayol qilib yuribsan, xomtama bo‘libsan
Chumchuq «pir» etsa, yuragi «shir» etadi – o‘taketgan qo‘rqoq
Chehrasi ochiq – xushtabiat, kayfiyati yaxshi
Chehrasini ochdi – 1) xafachiligining tarqaganini ko‘rsatdi
 2) go‘zallashtirdi
«Churq» etmaydi – hech narsa demaydi, e‘tiroz qilmaydi

-D-

Dabdalasi chiqdi – 1) sifatini yo‘qotib, yaroqsiz holga keldi 2) yanchib tashlandi
Dam berdi – 1) havo oqimini kuch bilan haydab kiritdi 2) tinishga ruxsat etdi
Dam berildi – istirohat qilishga imkon berildi
Dam oldi – istirohat qildi, hordiq oldi
Dami chiqmadi – hech narsa demadi, indamadi
Dami ichida – oshkor bo‘lishidan qo‘rqib gapirmaydi, imkonsizlikdan biror narsa deya olmaydi
Dami ichida qoldi – bir so‘z ham ayta olmay qoldi
Dami ichiga tushib ketdi - qo‘rquv aralash hech narsa deyolmay lol bo‘lib qoldi
Damini bosdi - ta’sir kuchini qaytardi, yo‘qotdi
Damini ichiga yutdi – hech qanday tovush chiqarmaydi
Damini kesdi I – gapirtirmadi
Damini kesdi II - ta’sir kuchini qaytardi, yo‘qotdi
Darak berdi – xabardor qilib qo‘ydi
Dargohiga bosh urdi – xokisor bo‘ldi, xokisorlik qildi
Daqyonusdan qolgan - juda eski, qadimgi
Dil tortar – yoqimli
Dilga tugdi - 1) o‘rni kelganda aytishni mo‘ljallab qo‘ydi 2) ahd qildi 3) fikran belgilab qo‘ydi 4) unutmay ichda saqladi
Dilidan o‘tkazdi - ma’lum bir muddat fikrladi
Dili yorishdi – xafachiligini tarqatib, xursand bo‘ldi
Dili og‘ridi – ranjidi
Dili tortdi – yoqtirdi

Dili xira – tashvishli, bezovta, notinch
Dili siyoh bo‘ldi – juda xafa bo‘ldi
Dimog‘i chog‘ – kayfiyati yaxshi
Dimog‘i shishdi – kibrlandi, gerdaydi
Dimog‘i ko‘tarildi – gerdayib ketdi, kibrga berildi
Diydor ko‘rishdi – bir-birini oradan ancha vaqt o‘tgandan keyin ko‘rdi
Do‘ppisi tor keldi – ilojisiz og‘ir ahvolga tushdi
Do‘ppisini yarimta qilib - g‘am emasdan, shod- xurram bo‘di
«Do‘ppi ol» desa, bosh oldi – biror ishni lozim bo‘lganidan ham qo‘pol qilib bajardi
Do‘ppisini osmonga otdi – juda xursand bo‘ldi
Do‘q urdi – qo‘rqitish maqsadida baqirib-chaqirib gapirdi
Duch keldi – kutilmaganda yo‘liqdi, bexosdan uchratdi
Dumini tugdi - qaytmas qilib haydadi
Dumi xurjunda - o‘lda- jo‘da, to‘mtoq
Dunyodan o‘tdi I – yashab o‘tdi
Dunyodan o‘tdi II – qazo qildi, o‘ldi
Dunyodan ketdi – qazo qildi, o‘ldi
Dunyodan ko‘z yumdi – qazo qildi, o‘ldi
Dunyodan toq o‘tdi – umrini turmush qurmay o‘tkazdi
Dunyoni suv bossa, to‘pig‘iga chiqmaydi – o‘taketgan beg‘am, haddan tashqari beparvo
Dunyoga keldi - tug‘ildi
Dod soldi – dod-voy qildi, qichqirdi
Don olishdi - yaqin aloqada bo‘ldi
Dong qotdi I – kutilmagan hodisaga duch kelib, karaxt bo‘lib qoldi
Dong qotdi II - hech narsani sezmaslik darajasida qattiq uxladi
Dovrug‘i ketdi – ma‘lum-mashhur bo‘ldi
Dog‘da qoldi - biror narsaning kutilgancha bo‘lmagani tufayli o‘kindi, alamzada bo‘ldi
Dong‘i ketdi – ma‘lum-mashhur bo‘ldi
Dong‘i dog‘istonga ketdi – ma‘lum-mashhur bo‘ldi

–E–

Egardan tushmaslik - mavqeini yo‘qotganiga qaramay, o‘zini avvalgiday tutdi
Egilgan boshi - uyat-nomusdan bosh ko‘tarolmaydigan holatga tushirdi
E‘tibor berdi – diqqat bilan qaradi
Egri qo‘llik qildi – mayda o‘g‘irlik qildi
Eldan burun – vaqtdan oldin, barvaqt
Elburutdan - vaqtdan oldin, barvaqt
Ellik og‘iz – juda ko‘p
Enka–tenkasi chiqdi – 1)qiynalib ketdi 2)to‘satdan qattiq qo‘rqdi
Ensasi qotdi – ranjib, noxush bo‘ldi
Ep ko‘rmaydi – noloyiq, yarashmaydigan ish deb bildi
Erdan chiqdi – ajrashdi
Erga berdi – uzatdi
Erga tegdi – oila qurdi
Es kirdi - 1)es-hushli bo‘ldi 2) angladi, tushundi
Es- hushini olib qo‘ydi – o‘ziga o‘taketgan darajada mahliyo qilib oldi
Es- hushini olib qochdi – xayolini o‘ziga tortibolib qoldi
Es- hushini yo‘qotdi - 1) behush bo‘ldi 2) esankiradi

Es(im) qursin – nimanidir esdan chiqarganda o‘ziga tanbehni, koyishni ifodalaydi
Esga oldi – xotirladi
Esdan ko‘tarildi - unutdi
Es-hushini yig‘di – 1)parishonlikdan qutuldi 2)o‘ylab ish tutadigan bo‘ldi
Esi bor – fikr-mulohaza yuritish qobiliyati yaxshi
Esi bo‘lsa – fikr-mulohaza yuritish qobiliyati yaxshi
Esi chiqib ketdi – nihoyatda qattiq qo‘rqdi
Esi kirdi - 1)es- hushli bo‘ldi 2) angladi, tushundi
Esi ketdi – 1)qiynalib holsizlandi 2)qayta–qayta mehribonlik, xayrixohlik bildirdi
Esi ketib – berilib, mahliyo bo‘lib
Esi past – fikrlash qobiliyati me‘yorda emas, tentak, ovsar
Esi og‘di – 1) telba bo‘ldi, jinni bo‘ldi 2)mahliyo bo‘lib qoldi
Esi og‘ib ketdi – xayoli biror narsa haqidagi o‘y– xotiralar haqida band bo‘ldi
Esida qoldi – xotirasida saqlanib qoldi
Esida turdi – xotirasida saqlanib qoldi
Esida tutdi – doim xotirasida saqladi
Esidan chiqdi – unutdi
Esidan og‘di – telba bo‘ldi, jinni bo‘ldi
Esidan ozdi - jinni bo‘ldi, telba bo‘ldi
Esiga keldi – 1)xotirasida tiklandi 2)o‘yladi, idrok qildi
Esiga soldi – 1)xotirasida tikladi 2)unutilayozganni eslatdi
Esiga tushdi – xotirasida tikladi
Esini tanidi – go‘daklik davridan chiqib, ongli hayot yo‘liga kirdi
Esini yedi - miyasi ishlaymay qoldi, fikrlash qobiliyatini yo‘qotdi
Eshigiga bosh qo‘ydi - xokisor bo‘ldi, xokisorlik qildi
Etini yedi - ruhan azoblandi, ezildi
Eti suyagiga yopishgan – haddan tashqari ozg‘in, haddan tashqari qotma
Et- etidan o‘tib ketdi - 1) jismiga chuqur ta’sir qildi 2) ruhiga chuqur ta’sir qildi

–F–

Fahm(i) yetadi - idrok qildi, uqdi, bildi
Fahm-farosat(i) yetadi - idrok qildi, uqdi, bildi
Fig‘oni falakka chiqdi – ruhan ortiq darajada bo‘g‘ilib, oh–voh qildi
Fikrga toldi - uzoq fikrladi
Fikridan o‘tkazdi – ma’lum bir muddat fikrladi
Fikrlari bir yerdan chiqdi - fikr-o‘ylari mos keldi
Futur yetdi – zararli bo‘lib chiqdi
Fe’li keng – tanti
Fe’li tor – ziqna

-G-

Gap bermaydi - boshqalarga imkon bermay, nuqul o‘zi gapiradi
Gap qaytardi – 1)javob qildi 2)e’tiroz javobini berdi, aytishdi
Gap qistirdi – biror kishining nutqi davomida shu nutqni bo‘luvchi so‘z-gap ilova qildi
Gap qotdi – 1)suhbatga tortish maqsadida gap aytdi 2)biror kishining nutqi davomida yo‘l - yo‘lakay biror fikrni aytib qoldi
Gapidan qaytdi- ahdidan voz kechdi
Gap tashladi – 1)fikrini bilish maqsadida biror gap-so‘z aytdi 2) suhbatga tirtish maqsadida

tegajoqlik bilan gapirdi

Gap tegdi I – gapirishga imkon berildi

Gap tegdi II – tanbeh eshitdi

Gapi bir joydan chiqdi – fikr-o‘ylari mos keldi

Gapi o‘tdi - aytgani inobatga olindi, ma’qullandi

Gapiga kirdi - 1)tingladi 2)aytganini qildi

Gapida turdi – ahdini saqladi

Gapni bir joyga qo‘ydi – o‘zaro bir fikrga keldi

Gapini ikkita qilmaslik - aytgani bajarildi

Gardaniga yukladi – biror ishni bajarishga majbur qildi

Gardaniga oldi - e’tirof qildi, biror holatga rozi bo‘ldi

Gardaniga tushdi - zimmasiga yuklandi

Gardanidan soqit qildi - o‘zini javobgarlikdan xoli qildi

«Gah» desa, qo‘liga qo‘nadigan qilib olgan – juda itoatkor qilib olgan

–G’–

G’am yedi – kuyinib qayg‘urdi

G‘amini yedi – 1) g‘amxo‘rlik qildi 2)ilgaridan o‘ylab, hozirlik qilib qo‘ydi

G‘ash ko‘ngil - tashvishli, bezovta, notinch

G‘ashi keldi – asabi qo‘zg‘adi

G‘ashiga tegdi – asabini qo‘zg‘atdi

G‘azabga keldi – achchiqlandi

G‘azabi qaynadi – darg‘azab bo‘ldi

G‘azabi keldi - achchiqlandi

G‘azabidan tushdi - achchiqlanishdan to‘xtadi

G‘olib keldi – yengdi

–H–

Haddan tashqari – ortiq darajada, nihoyatda

Haddan ziyod – ortiq darajada, nihoyatda

Haddi sig‘di – talab qila oldi

Haddidan oshdi – o‘ziga ortiqcha erk berdi

Hasratidan chang chiqdi – ortiq darajada norozilik bildirib gapirdi

«Hash–pash» deguncha – juda qisqa muddatda

Havasi keldi – biror narsaga erishish ishtiyoqi uyg‘ondi

Hayratda qoldi – nihoyat darajada ajablandi

Hayratda qoldirdi – nihoyat darajada ajablantirdi

Hayron qoldi – ajablandi

Hushi boshidan uchdi – esankiradi

Hushi ketdi – mahliyo bo‘lib qoldi

Hushi o‘ziga keldi – 1)behushlikdan qaytdi 2)odatdagi sezish, anglash holatiga qaytdi

Hushidan ketdi – behush bo‘ldi

Hushiga keldi – 1)behushlikdan qaytdi 2)odatdagi sezish, anglash holatiga qaytdi

Hushini yo‘qotdi – 1) behush bo‘ldi 2) esankiradi

Hushini olib qo‘ydi - o‘ziga o‘taketgan darajada mahliyo qilib oldi

Holdan ketdi – toliqdi, darmonsizlandi

Holdan ketkazdi – toliqtirdi, darmonsizlantirdi

Hordiq oldi – istirohat qildi

Ichagi uzildi I – 1) qotib-qotib kuldi 2) uzluksiz va qattiq yig‘lab charchadi(chaqaloq)
Ichagi uzildi II – juda-juda ochiqdi
Ich-etini yedi – ruhan azoblandi, ezildi
Ichi achidi – achinib kuyindi
Ichi achishdi – achinib kuyindi
Ichi g‘ash – tashvishli, bezovta, notinch
Ichi pishdi – 1)ruhan bezovta bo‘ldi, dilgir bo‘ldi 2)sabri tugab, ruhan betoqat bo‘ldi
Ichi qizidi – 1)qiziqish uyg‘ondi 2)zerikib siqildi
Ichi qora – yomon niyatli, boshqalarga yaxshilikni ravo ko‘rmaydigan
Ichi qoralik qildi – yomon niyatli ish qildi
Ichi toshdi –1)biror narsani shoshib bajarish davomida ruhan hovliqib ketdi 2)sabri tugab, ruhan betoqat bo‘ldi
Ichiga soldi – yashirdi, pinhon tutdi
Ichiga yutdi – yashirdi, pinhon tutdi
Ichini bir nima tataladi – yashirin holda ruhan bezovtalandi, tashvishlandi
Ichini it tirnadi – yashirin holda ruhan bezovtalandi, tashvishlandi
Ichini mushuk tataladi – yashirin holda ruhan bezovtalandi, tashvishlandi
Ichini qizitdi - qiziqish uyg‘otdi
Ichini kemirdi – yashirin holda ruhan bezovtalandi
Ignadek gapni tuyadek qildi – mubolag‘a qilib, bo‘rttirib yubordi
Ignasidan ipigacha - butun tafsiloti bilan, mayda-chuydasigach batafsil
Ikki gapning birida – gap davomida dam-badam, qayta-qayta gapirdi
Ikki gapning o‘rtasida – gap davomida dam-badam, qayta-qayta gapirdi
Ikki ko‘zi to‘rt bo‘ldi - intizor bo‘ldi
Ikki bukilgancha – ortiq darajada egilib
Ikki dunyoda – hech qachon
Ikki dunyoda ham – hech qachon
Ikki qo‘llab – hech qanday e‘tirozsiz va xursandlik bilan
Ikki qo‘lini og‘ziga tiqdi – hovliqib, lozim bo‘lganidan ko‘ra ortiqroq narsani ro‘yobga chiqarish uchun intildi
Ikki qo‘lini burniga tiqdi – quruqdan- quruq, evaziga hech narsa ololmay
Ikki so‘zning birida – gap davomida dam-badam, qayta-qayta gapirdi
Ikki shingil – ozgina, andak
Ikki ellik – qisqagina
Ikki o‘rtada– ozgina, andak
Ikki og‘iz – ozgina, andak
Ikki-uch og‘iz – ozgina, andak
Ikki oyog‘ini bir etikka suqdi – o‘z ishining amalga oshishini qaysarlik bilan talab qildi
Ikki oyog‘ini bir etikka tiqdi – juda qiyin ahvolga tushdi
Ikki oyog‘ini tirab oldi – qaysarlik qildi
Ilon yog‘ini yegan – juda ayyor, mug‘ambir, quv
Ilon yog‘ini yalagan – juda ayyor, mug‘ambir, quv
Ilon po‘st tashlaydi – chiday olmaydi, toqat qilib tura olmaydi
Ilon po‘st tashlaydigan – chiday olmaydigan, toqat qilib tura olmaydigan
Iltimosini qaytardi - rad javobini berdi
Imoni komil – mutlaqo ishonadi
Ipidan ignasigacha- butun tafsiloti bilan, mayda- chuydasigach batafsil

Istarasi issiq – xush ko‘rinishli, yoqimli, jozibador
Istarasi sovuq - yoqimsiz, badhazm
Ish berdi – manfaatiga xizmat qildi
Ishdan chiqardi – yaroqsiz holga keldi
Ishga soldi – 1) mehnat qilishga safarbar qildi 2)o‘z maqsadi yo‘lida xizmat qildirdi 3)safarbar qildi, foydalandi 4)ishlata boshladi
Ishga tushdi – 1)mehnat qilishni boshladi 2)ishlay boshladi
Ishi bitdi, eshagi loydan o‘tdi – 1)maqsadi amalga oshgach, aloqa va muomalani yig‘ishtirdi 2)hozirgisi hal bo‘ldi, keyingisi bir gap bo‘lar
Ishi tushdi – biror ish yuzasidan muomalada bo‘ldi, biror masala yuzasidan murojaat qildi
Ishqi tushdi – sevib qoldi
Ishongan bog‘i, suyangan tog‘i - 1)suyanchig‘i, g‘amxo‘ri 2)orqa qiladigani, e‘tiqod-ishonch bilan qaraydigani
Ishonchi komil – mutlaqo ishonadi
Izga soldi – chetga chiqishlarni bartaraf qilib, me‘yorga keltirdi
Izga tushdi – chetga chiqishlar bartaraf bo‘lib, me‘yorga keldi
Izidan tushdi – qayerga borsa, zimdan ta‘qib qilib bordi
Izidan chiqdi - rivoji, holati buzildi
Iziga qaytdi – yetib kelgan zamon yana qaytib ketdi
Iziga tushdi I – zimdan yurib butun xatti-harakatini ta‘qib qildi
Iziga tushdi II - chetga chiqishlar bartaraf bo‘lib, me‘yorga keldi
Izmidan chiqdi – hukmiga itoat qilmadi
Izzati nafsiga tegdi – kamsitadigan gap-so‘z, ish qildi
Izza tortdi - izza bo‘di, uyaldi
Ixlos qo‘ydi – e‘tiqod bilan qaradi
Ixlosi qaytdi – e‘tiqod qilmay qo‘ydi

-J-

Jahli chiqdi – g‘azablandi
Jahldan tushdi - achchiqlanishdan to‘xtadi
Jahlini keltirdi - achchiqlandi
Jahli qistadi - achchiqlandi
Jahonga keldi - tug‘ildi
Jahondan ketdi – qazo qildi, o‘ldi
Jahondan o‘tdi - yashab o‘tdi
Jar soldi – 1)jarchi vositasida eshittirildi 2)keragidan ortiq darajada bo‘rttirib xabar tarqatdi
Javob berdi –1)javobli ish tutdi 2)qondirdi 3)javobgarlikni o‘z ustiga oldi 4) «ketish»ga ruxsat berdi
Javobini berdi I -1)javobli ish tutdi 2)qondirdi 3)javobgarlikni o‘z ustiga oldi 4) «ketish»ga ruxsat berdi
Javobini berdi II – 1) haydab yubordi 2) er-xotinlik holatini bekor qilishga rozilik berdi
Jazosini berdi – qilmishiga yarasha jazoladi
Jig‘iga tegdi – asabini qo‘zg‘atib o‘chakishtirdi
Jigaridan urdi – o‘ziga shaydo qildi
Jigar- bag‘ridan urdi – o‘ziga shaydo qildi
Jigar bag‘ri xun bo‘ldi – 1)ziq bo‘ldi 2)ruhan azoblandi
Jiniga yoqmaydi – ta‘biga to‘g‘ri kelmaydi
Jini suymaydi, jini sevmaydi – ta‘biga to‘g‘ri kelmaydi

Joyiga keltirdi – o‘rinlatdi
Joyiga qo‘ydi – bajardi, o‘rinlatdi
Jon kirdi – yayradi, rohatlandi
Jon berdi – o‘ldi
Jon berildi - barhayot qilindi
Jon bermaslik - taslim bo‘lmaslik, o‘zini yengilgan deb hisoblamaslik
Jon berib, jon oldi – taslim bo‘lmadi, o‘zini yengilgan deb hisoblamadi
Jon bor – asosga ega, zamirida haqiqat bor, bejiz emas
Jon deb – mamnuniyat bilan
Jon dedi – xursand bo‘ldi
Jon koshki edi - xursand bo‘lar edim-a!
Jon kirdi – 1)tetiklashdi, jonlandi 2)hayotga qaytdi, tirildi
Jon olib, jon berdi – o‘z jonini ham ayamadan og‘ir va mashaqqatli kurash olib bordi
Jon tikdi - butun kuch va imkoniyati, hatto hayotini bag‘ishladi
Jon oluvchi - 1)o‘ldiruvchi 2)ruhan juda qattiq ezib yuboruvchi
Jon holatda - qo‘rqqani holda va shiddat bilan
Jon-jonidan o‘tib ketdi – 1) jismiga chuqur ta’sir qildi 2) ruhiga chuqur ta’sir qildi
Joni bor – hali tirik
Joni chiqdi I – o‘ldi, so‘nggi marta nafas chiqardi
Joni chiqdi II – nihoyatda qattiq g‘azablandi, darg‘azab bo‘ldi
Joni chiqdi III – nihoyatda qattiq qo‘rqdi
Joni bo‘g‘ziga keldi - 1) o‘lar holatga yetdi 2) chidami tugab, yashashdan ham bezor bo‘lib ketdi
Joni tomog‘iga keldi - 1) o‘lar holatga yetdi 2) chidami tugab, yashashdan ham bezor bo‘lib ketdi
Joni halqumiga keldi – 1) o‘lar holatga yetdi 2) chidami tugab, yashashdan ham bezor bo‘lib ketdi 3) nihoyatda qattiq qo‘rqdi
Joni hilqildog‘ga keldi – 1) o‘lar holatga yetdi 2) chidami tugab, yashashdan ham bezor bo‘lib ketdi 3) nihoyatda qattiq qo‘rqdi
Joni kuydi – ruhan kuchli bezovtalangani holda g‘amxo‘r bo‘ldi
Joni uzildi - o‘ldi, so‘nggi marta nafas chiqardi
Jonini kuydirib - mashaqqatni o‘z oldiga olgan holda, tirishib
Joni achiydi - 1)ayab kuyindi 2)achinib kuyindi
Jonidan bezor bo‘ldi – ortiq toqat qilolmasligi tufayli o‘limiga ham rozi bo‘ldi
Jonidan umidini uzdi – o‘lishga iqrar bo‘ldi
Jonidan to‘ydi – 1)yashashni istamadi 2)ortiq toqat qilolmasligi tufayli o‘limiga ham rozi bo‘ldi
Joniga oro kirdi – 1)bir o‘limdan qutqarib qoldi 2)og‘ir ahvoldan qutqardi
Joniga aro kirdi – 1)bir o‘limdan qutqarib qoldi 2)og‘ir ahvoldan qutqardi
Jon- joniga tegdi – o‘ta darajada bezor qildi
Joniga tegdi – 1)bezor qildi 2)bezor bo‘lib zerikdi
Jonini berdi – har qanday og‘ir shartni, talabni bajarishga tayyor bo‘ldi
Joni holiga qo‘ymaslik - 1)tinchlik bermaslik 2)xohishiga zid holda majbur qilish
Jonini fido qildi – o‘zini qurbon qilishga ham tayyor bo‘ldi
Jonini ham ayamadi – 1) biror maqsad yo‘lida o‘lishga ham tayyor bo‘ldi 2) bisotida bor hamma narsasini berishga tayyor bo‘ldi
Jonini jabborga berdi – bor kuchini safarbar qildi
Jonini tikdi – butun kuch va imkoniyati, hatto hayotini bag‘ishladi
Jonini hovuchlab - biror falokatning voqe bo‘lishidan benihoya qo‘rqqan holda
Jonini kaftiga olib - biror falokatning voqe bo‘lishidan benihoya qo‘rqqan holda

Jonini chiqardi - nihoyatda qattiq g'azablandi, darg'azab bo'ldi
Jonini oldi – 1)o'ldirdi 2)ruhan juda qattiq ezib yubordi 3) jismonan juda qattiq ezib yubordi
Jonining boricha – kuch -quvvati yetganicha, tirishib
Jon-jonidan o'tib ketdi – 1)jismonan va alamli ta'sir qildi, qaqshatdi
 2)ruhan alamli ta'sir qildi
Jon-poni chiqib ketdi – nihoyatda qattiq qo'rqdi
Jon-u holiga qo'ymaydi – tinchlik bermaydi

–K–

Kalavasining uchini topdi – jumboqni hal qilish yo'lini topdi
Kalavasining uchini yo'qotdi – qilib turgan ishini bilmay qoldi, gangidi
Katta gap – 1)diqqatga sazovor, arzigulik 2)qanoatlanishga etarli, kifoya
Katta gapirdi – imkoniyatiga ortiqcha baho berdi
Katta og'iz - 1)soxta kibr-havoli, maqtanishni yaxshi ko'radigan 2)imtiyozli mavqega ega(kinoya)
Katta ketdi – imkoniyatiga ortiqcha baho berdi
Kavushini to'g'irlab qo'ydi – haydab yubordi
Kayfi chog' – kayfiyati yaxshi
Kayfi buzuk – kayfiyati yomon, xafa
Kayfiyati buzildi – kayfiyati yomonlashib, xafa bo'ldi
Kayfi chog'lik qildi – xursandchilik qildi, dilxushlik qildi
Kayfi xush bo'ldi – xursandchilik qildi, dilxushlik qildi
Kayfi uchdi – qattiq cho'chish bilan qo'rqdi
Kapalagi uchdi – qattiq cho'chish bilan qo'rqdi
Kampiragini uchirdi - qattiq cho'chish bilan qo'rqdi
Kallasi g'ovlab ketdi - o'ylayverib gangidi
Ko'kka sovurdi I – behuda sarfladi
Ko'kka sovurdi II – butunlay yemirilib yo'q bo'ldi
Ko'kka ko'tardi – ortiq darajada maqtadi
Ko'klarga ko'tarib – ortiq darajada, benihoya
Ko'kragi tog'day ko'tarildi – xursand bo'lib, benihoya ruhlandi
Ko'ksi ko'tarildi - xursand bo'lib, benihoya ruhlandi
Ko'kragiga urdi – chapanichasiga pisanda qildi
Ko'ngil berdi – sevdi, oshiq (ma'shuq) bo'ldi
Ko'ngil bog'ladi – sevish hissiga erk berdi
Ko'ngil qo'ydi – sevdi
Ko'ngil ochdi I – xursandchilik qildi
Ko'ngli so'radi – boshiga xafachilik, musibat tushgan kishiga hamdardlik bildirib hol – ahvolini so'radi
Ko'ngli aynidi – 1)tanasi qabul qilmagani tufayli behuzur bo'ldi 2) tabiatiga yoqmagani tufayli ijirg'andi
Ko'ngli bo'shadi I – ruhiy kechinmalar ta'sirida yig'lab yuborish holatiga yetdi
Ko'ngli bo'shadi II – xo'rliqi keldi
Ko'ngli bo'sh – ko'ngilchan, rahmdil
Ko'ngli bo'shashdi – ruhiy kechinmalar ta'sirida yig'lab yuborish holatiga yetdi
Ko'ngli bor – moyil, xayrixoh, sevadi
Ko'ngli bormadi - hohlamadi
Ko'ngli cho'kdi – ruhsizlandi

Ko'ngli g'ash – tashvishli , bezovta , notinch
Ko'ngli g'ash bo'ldi – tashvish qildi
Ko'ngli g'ash tortdi – bir oz tashvish qildi
Ko'ngli g'ashga to'ldi – qattiq tashvishda bo'ldi
Ko'ngli joyiga tushdi – xotirjam bo'ldi, tinchlandi
Ko'ngli ko'tarmaydi – 1)yana eb-icha olmaydi 2)yoqtirmaydi
Ko'ngli keng – oliyhimmat, saxovatli
Ko'ngli o'ksidi – ma'yuslandi, o'ksindi
Ko'ngli o'sdi – ruhlandi
Ko'ngli o'rniga tushdi – xotirjam bo'ldi, tinchlandi
Ko'ngli ko'tarildi – ruhlandi
Ko'ngli qattiq – rahm-shafqati yo'q
Ko'ngli qoldi – avvalgi yaxshi munosabati o'rniga xush ko'rmaslik hissi uyg'ondi
Ko'ngli qora – yomon niyatli, boshqalarga yaxshilikni ravo ko'rmaydigan
Ko'ngli sovidi – avvalgi yaxshi munosabati yo'q bo'ldi
Ko'ngli to'ldi – 1)mamnun bo'ldi 2)qanoat hosil qildi, tinchidi
Ko'ngli to'q – o'ta xotirjam
Ko'ngli tortdi – yoqtirdi
Ko'ngli toza – yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo ko'rmaydigan
Ko'ngli tog'day ko'tarildi – xursand bo'lib, benihoya ruhlandi
Ko'ngli yorishdi – ko'nglidagi g'ashlik tarqadi
Ko'ngli yo'q – istamaydi
Ko'ngli yumshadi – rahmdilligi uyg'ondi
Ko'ngli yumshoq – ko'ngilchan, rahmdil
Ko'ngli og'ridi – ranjidi
Ko'ngli ochiq - yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo ko'rmaydigan
Ko'ngli oq – yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo ko'rmaydigan
Ko'ngli ozdi – 1)behush bo'ldi 2) tanasi qabul qilmagani tufayli behuzur bo'ldi
Ko'ngli pok - yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo ko'rmaydigan
Ko'ngli topilsa – istak-xohishiga mos tushadigan harakatlar qilish bilan o'ziga moyil qilsa
Ko'ngli xira – tashvishli, bezovta, notinch
Ko'ngli xiralashdi – biroz tashvish qildi
Ko'ngli xira bo'ldi – tashvish qildi
Ko'nglida kiri yo'q – kek saqlamaydigan, g'arazi yo'q
Ko'nglidan o'tdi – ma'lum bir muddat fikrladi
Ko'nglidan kechirdi – ma'lum bir muddat fikrladi
Ko'nglidan chiqardi – 1)butkul unutib yubordi, o'ylamay, eslamay qo'ydi 2)ko'nglidagi g'uborni tarqatdi 3)o'z roziligi bilan berishni ma'qul ko'rdi
Ko'ngliga vahima soldi - kuchli darajada qo'rqish hissini uyg'otdi
Ko'ngliga g'ashlik soldi – tashvish qilishiga sabab bo'ldi, tashvishli holatga qo'ydi
Ko'ngliga g'ashlik tushdi – o'z -o'zicha tashvish qildi
Ko'ngliga g'ashlik tushgan – 1)qiziqishi yo'qoldi, zeriktirdi
2)jirkanish hissini uyg'otdi, bezdirdi
Ko'ngliga keldi – 1)o'zicha o'yladi 2) biror munosabat bilan aytilgan gapni yoki qilingan harakatni og'rinib qabul qildi 3)hohladi
Ko'ngliga qo'l soldi – eng yashirin fikr-o'yini bilishga harakat qildi
Ko'ngliga sig'maslik – diqqatlik, xafalik tufayli mashg'ul bo'lolmaslik
Ko'ngliga tugdi – 1)o'zni kelganda aytishni mo'ljallab qo'ydi 2)ahd qildi 3)fikran belgilab qo'ydi 4) unutmay ichda saqladi

Ko'ngliga tegdi – 1)yoqmay qoldi, tanasi qabul qilmay qo'ydi 2)yoqtirmaslik hissi uyg'ondi
Ko'ngliga urdi - 1)qiziqishi yo'qoldi 2)jirkanish hissini uyg'otdi, bezdirdi
Ko'ngliga vahima tushdi – kuchli darajada qo'rqish hissi uyg'ondi
Ko'nglini bo'lmaslik – har xil o'y-xayollarga borib, o'zini o'zi xafa qilmaslik
Ko'nglini buzmaslik – har xil o'y-xayollarga borib, o'zini o'zi xafa qilmaslik
Ko'nglini joyiga tushirdi – xotirjam bo'ldi, tinchlandi
Ko'nglini g'ashladi – tashvish qildirdi
Ko'nglini ko'tardi – ruhlantirdi
Ko'nglini so'radi – boshiga xafachilik, musibat tushgan kishiga hamdardlik bildirib hol-ahvolini so'radi
Ko'nglini tog'day ko'tardi – xursand qilib benihoya ruhlantirdi
Ko'nglini topdi – istak -xohishiga mos tushadigan harakatlar qilish bilan o'ziga moyil qildi
Ko'nglini to'q tutdi – o'ta xotirjam bo'ldi
Ko'nglini to'q qildi – o'ta xotirjam bo'ldi
Ko'nglini uzdi – yuragiga yaqin, intilgan kishisidan yoki narsasidan ajralishga qaror qildi
Ko'nglini yozdi – xafachiligini tarqatdi
Ko'nglini yorishtirdi – ko'nglidagi g'ashlikni tarqatdi
Ko'nglini yordi–ichidagi istak yoki dardini aytdi
Ko'nglini ochdi I – xafachiligini tarqatib, xursand qildi
Ko'nglini ochdi II - ichidagi istak yoki dardini aytdi
Ko'nglini og'ritdi – ranjitdi
Ko'nglini oldi – xursand qilish bilan o'ziga
Ko'nglini ovladi – o'ziga moyil qilish uchun intildi
Ko'nglini sovitdi – avvalgi yaxshi munosabati yo'q bo'ldi
Ko'nglini so'radi – boshiga xafachilik, musibat tushgan kishiga hamdardlik bildirib hol –ahvolini so'radi
Ko'nglini xira qildi – bezovta, notinch bo'ldi
Ko'nglini cho'ktirdi – ruhsizlantirdi
Ko'nglini ezdi – ruhan azoblandi
Ko'nglini yumshatdi – rahmdilligi uyg'otdi
Ko'nglini o'stirdi – ruhlantirdi
Ko'nglini qoldirdi – avvalgi yaxshi munosabati o'rniga xush ko'rmaslik hissi uyg'otdi
Ko'nglini qora qildi – juda xafa qildi
Ko'nglining bir chekkasi xira – tashvishli, bezovta, notinch
Ko'nglining bir chekkasi g'ash – tashvishli, bezovta, notinch
Ko'nglining bo'shligi – ko'ngilchan, rahmdil ekanligi
Ko'nglida kiri yo'q – kek saqlamaydigan, g'arazi yo'q
Ko'rgani ko'zi, otgani o'qi yo'q – o'taketgan darajada yomon ko'rdi
Ko'rarga ko'zi yo'q – o'taketgan darajada yomon ko'rdi
Ko'rgani ko'zi yo'q – o'taketgan darajada yomon ko'rdi
Ko'rpasiga qarab oyoq uzatdi – imkoniyatini hisobga olib ish tutdi
Ko'rsatib qo'yaman - qo'rqitish
Ko'z bo'yadi – aldadi, laqillatdi
Ko'z ilg'amaydi – poyoni ko'rinmaydi
Ko'z ilg'amas I – bilinar-bilinmas, mayda
Ko'z ilg'amas II – cheksiz, poyoni ko'rinmaydigan
Ko'z ilindi – mizg'idi, uxlay boshladi
Ko'z suzdi – noz-karashma bilan qaradi
Ko'z tikdi – 1) tikilib qaradi 2) umidvor bo'lib qaradi

Ko'z tegdi – ko'zikdi
Ko'z tutdi – kelib qolar degan umidda kutdi
Ko'z tagiga oldi – biror maqsad bilan ko'zlab qo'ydi
Ko'z tagidan – yashiriqcha, sezdirmay
Ko'z tashladi – qisqa muddat qaradi
Ko'z o'ngida – 1) bevosita ko'ringan, kuzatilgan holda 2) tasavvurida saqlagan
Ko'z o'ngiga keldi – tasavvurida gavdalandi
Ko'z urishtirdi – ko'z qarashlari bir daqiqa duch keldi
Ko'z ochib yumguncha – juda qisqa muddatda, tezda
Ko'z ochirmaslik – biror narsani betiga solib yoki qattiq talab qilib tinchlik bermaslik, qattiq, siquvga oldi
Ko'z ochgani qo'ymaslik – biror narsani betiga solib yoki qattiq talab qilib tinchlik bermaslik, qattiq siquvga oldi
Ko'z ochib ko'rgan – birinchi nikohiga olgan
Ko'z olaytirdi – 1) o'qraydi 2) o'z manfaatiga bo'ysundirish niyatida bo'ldi
Ko'z oldidan o'tdi – tasavvurida ketma-ket gavdalandi
Ko'z oldiga keldi – tasavvurida gavdalandi
Ko'z ostiga oldi – biror maqsad bilan ko'zlab qo'ydi
Ko'z ostidan – yashiriqcha, sezdirmay
Ko'z olmaslik – qarashni to'xtatmaslik
Ko'z qorachig'i – yakka-yu yagona va qadr-qiymati beqiyos yuksak
Ko'z qirini tashladi – tez va sezilar- sezilmas qaradi
Ko'z yugurtirdi – tez va yuzaki qaradi
Ko'zda tutdi – fikran hisobga oldi
Ko'zdan kechirdi – qarab chiqdi, birma-bir ko'rdi, sinchiklab tanishdi
Ko'zdan o'tkazdi – qarab chiqdi, birma-bir ko'rdi, sinchiklab tanishdi
Ko'zdan qochirmaslik – doim kuzatib turdi
Ko'zga chalindi – bir marta noaniq holda ko'rindi
Ko'zga ko'rindi – 1) tanildi 2) o'ziga diqqat-e'tiborni jalb qiladigan bo'ldi
Ko'ziga issiq ko'rindi – 1) tanishdek tuyuldi 2) o'ziga tortdi, yoqimli tuyuldi
Ko'ziga ko'rinib ketdi – birdaniga xotirasida gavdalandi
Ko'ziga oq-qora ko'rinmaydi – 1) tatimaslik, e'tiborini tortmaslik 2) hisoblashmaslik, o'ylab-netib o'tirmaslik
Ko'ziga sovuq ko'rindi – yoqmaslik, jirkanish hissini uyg'otmoq
Ko'ziga cho'p soldi – aldadi, chalg'itdi
Ko'ziga o'tday ko'rindi – 1) tanishdek tuyuldi 2) o'ziga tortdi, yoqimli tuyuldi
Ko'zga tashlandi – 1) ro'y-rost, aniq ko'rindi 2) aniq ajralib, sezilib turdi
Ko'ziga ko'rinmaslik I – ro'para bo'lmaslik, duch kelmaslikka harakat qilish
Ko'ziga ko'rinmaslik II – 1) tatimaslik, e'tiborini tortmaslik 2) hisoblashmaslik, o'ylab-netib o'tirmaslik
Ko'zga ko'rinmaslik I – 1) tanilmaslik 2) o'ziga jalb qiladigan bo'lmaslik
Ko'zga ko'rinmaslik II – 1) tatimaslik, e'tiborini tortmaslik 2) hisoblashmaslik, o'ylab-netib o'tirmaslik
Ko'zga ko'rinarmidi?! – 1) tatimaslik, e'tiborini tortmaslik 2) hisoblashmaslik, o'ylab-netib o'tirmaslik
Ko'zi qamashdi – 1) nur aks etib, ko'zi hech narsani ko'rmaydi 2) go'zalligiga mahliyo bo'ldi
Ko'zi yetdi – ishondi, ishonch hosil qildi
Ko'zi ilg'amaydi – kichik, sezilar-sezilmas bo'lgani uchun ko'ra olmaslik
Ko'zi ilindi – mizg'idi, uxlay boshladi

Ko'zi ola-kula bo'lib ketdi – olayib qaradi
Ko'zi ko'r, qulog'i kar – hech narsadan bexabar
Ko'zi ko'r, qulog'i kar bo'ldi – hech narsani ko'rmaydigan, eshitmaydigan bo'ldi
Ko'zi ko'ziga tushdi – ko'z qarashlari bir daqiqa duch keldi
Ko'zi ketdi – uxlay boshladi
Ko'zi moshdek ochildi – jazo olib, hushyor qildi
Ko'zi o'tmaydi – nuri ketib, ko'zi kamquvvat bo'lib qoldi
Ko'zi o'ynadi – ko'z-ko'z qilganligi tufayli havasi keldi
Ko'zi pishidi – anchagina o'rganib, tajribasi ortdi
Ko'zi qinidan chiqib ketayozdi – 1)g'azabi qo'zib, asabiylashdi
 2) g'ayrati ko'zida aks etib, ko'zi chaqchaydi
Ko'zi kosasidan chiqib ketayozdi – 1)g'azabi qo'zib, asabiylashdi
 2) g'ayrati ko'zida aks etib, ko'zi chaqchaydi
Ko'zi qiyjadi – 1)ko'ngilchanlik tufayli botinolmaslik 2)rahmdillik bilan ayagani tufayli tashlab ketolmaslik 3) ko'ngil tortar narsasidan voz kecha olmaslik
Ko'zi qiyib – 1)ko'ngilchanlik tufayli botinolmaslik 2)rahmdillik bilan ayagani tufayli tashlab ketolmaslik 3) ko'ngil tortar narsasidan voz kecha olmaslik
Ko'zi qiyisa – 1)ko'ngilchanlik tufayli botinolmaslik 2)rahmdillik bilan ayagani tufayli tashlab ketolmaslik 3) ko'ngil tortar narsasidan voz kecha olmaslik
Ko'zi qiyadi?! – 1)ko'ngilchanlik tufayli botinolmaslik 2)rahmdillik bilan ayagani tufayli tashlab ketolmaslik 3) ko'ngil tortar narsasidan voz kecha olmaslik
Ko'zi qiyarda-qiyamay – 1)ko'ngilchanlik tufayli botinolmaslik 2)rahmdillik bilan ayagani tufayli tashlab ketolmaslik 3) ko'ngil tortar narsasidan voz kecha olmaslik
Ko'zi tindi – 1)holsizlanish natijasida ko'z oldi xiralashdi 2)ko'p va mayda narsaga tikilib, ko'z oldi xiralashdi
Ko'zi tirik – barhayot
Ko'zi to'rt bo'ldi – intizor bo'ldi
Ko'zi tushdi – bexosdan, kutilmaganda ko'rdi
Ko'zi tor – qizg'anchiq
Ko'zi uchib turibdimi?! – ko'rish ishtiyoqidami? (kesatiq bilan)
Ko'zi chig'anog'idan chiqib ketayozdi – 1)g'azabi qo'zib, asabiylashdi
 2) g'ayrati ko'zida aks etib, ko'zi chaqchaydi
Ko'zi xonasidan chiqay dedi – 1)g'azabi qo'zib, asabiylashdi
 2) g'ayrati ko'zida aks etib, ko'zi chaqchaydi
Ko'zi yoridi – tug'di
Ko'zi yumildi – qazo qildi, o'ldi
Ko'zi ochiq I – barhayot
Ko'zi ochiq II – yaxshini yomondan, foydani zarardan farqlashga qobiliyatli
Ko'zi ochildi – yaxshi-yomonni tushunadigan bo'ldi
Ko'zi ola-kula bo'lib ketdi – olayib qaradi
Ko'zilar chanog'idan chiqar bo'ldi – 1)g'azabi qo'zib, asabiylashdi
 2) hayrati ko'zida aks etib, ko'zi chaqchaydi
Ko'zini bildi – ustalik bilan bajara oldi
Ko'zini bo'yadi – aldadi, laqillatdi
Ko'zini chirt yumib – tavakkal qilib
Ko'zini shira bosdi – takabburlandi, tanib tanimaganga oldi
Ko'zini uzmay – muttasil (qaradi)
Ko'zini uzmaslik – muttasil qarash
Ko'zini o'ynatdi – ko'z-ko'z qilganligi tufayli havasi keldi

Ko'zini yog' bosdi – takabburlandi, tanib tanimaganga oldi
Ko'zini ochdi – hushyor qildi, yaxshi-yomonni tushunadigan qildi
Ko'zini oldi – qarashni to'xtatdi
Ko'zini olmaslik – qarashni to'xtatmaslik
Ko'zining paxtasi chiqdi – g'azabi ko'zida aks etib, ko'zi chaqchaydi
Ko'zini pishitdi – anchagina o'rganib, tajribasini orttirdi
Ko'zini tikdi – 1) tikilib qaradi 2) umidvor bo'lib qaradi
Ko'zini to'rt qildi – intizor
Ko'zini yugurtirdi – tez va yuzaki qaradi
Ko'zini qamashtirdi – 1) nur aks etib, ko'zi hech narsani ko'rmaydigan bo'ldi 2) go'zalligiga mahliyo bo'ldi
Ko'zining yog'ini yedi – o'zini kimgadir yaqin ko'rsatib, uning xayrixohligidan o'z manfaati yo'lida foydalandi
Ko'zining oqu qorasi – yakka-yu yagona va qadr-qiymati biqiyos yuksak
Ko'zning oldiga keldi – tasavvurida gavdalandi
Ko'zining ochiqligida – barhayotligida
Ko'zining tirikligida – barhayotligida
Ko'zining qirini tashladi – tez va sezilar- sezilmas qaradi
Ko'zining qorachig'i - yakka-yu yagona va qadr-qiymati beqiyos yuksak
Ko'zining paxtasi chiqib ketayozdi – 1) g'azabi qo'zib, asabiylashdi
2) g'ayrati ko'zida aks etib, ko'zi chaqchaydi
Ko'zni yumdi – qazo qildi, o'ldi
Kuli ko'kka sovrildi – butunlay yemirildi, yo'q bo'ldi
Kun o'tkazdi – 1) vaqt o'tkazdi 2) tirikchilik qildi
Kun bermaslik – chiqishtirmaslik, ta'bini xira qiladigan, osoyishtaligini buzadigan harakatlar qildi
Kun ko'rdi – tirikchilik qildi, tirikchilik o'tkazdi
Kun yo'q – tinchlik bermaslik, tinch hayot kechirishga yo'l qo'ymaslik
Kuni bitdi – o'ladigan vaqti keldi
Kuni tugadi – o'ladigan vaqti keldi
Kunini ko'radi – tirikchilik qiladi, tirikchilik o'tkazadi
Kunini o'tkazdi – 1) vaqtini o'tkazdi 2) tirikchiligini qildi
Kunni kechirdi - 1) vaqt o'tkazdi 2) tirikchilik qildi
Kuniga qoldi – 1) biror ishni bajarishda qaram bo'ldi 2) foydalanishga majbur bo'ldi
Kurakda turmaydigan – aytib bo'lmas darajada nomunosib
Kekirdagini cho'zdi – 1) shovqin solib, dabdabali qilib gapirdi 2) o'dag'ayladi
Kesak otdi - yomonlik xatti-harakatlari qildi
Ketiga tushdi – 1) zimdan yurib butun xatti-harakatlarini ta'qib qildi 2) manfaatdor bo'lgani holda berilib harakat qildi
Ketidan tushdi - qayerga borsa, zimdan ta'qibqilib bordi
Kechani kecha, kunduzni kunduz demay – vaqt tanlamay, sutkaning istalgan vaqtida
Kechirmoq - 1) o'z hayotida ko'rdi 2) ma'lum bir muddat fikrladi
Kim biladi – aniq aytib bo'lmaydi
Kim bilsin – aniq aytib bo'lmaydi
Kim biladi deysiz - aniq aytib bo'lmaydi
Kim qo'yibdi?! – lozim emas, loyiq emas
Kindigi kesilgan – tug'ilgan
Kindik qoni to'kilgan – tug'ilgan
Kiprik qoqmaslik - sira uxlamaslik

Komil ishonch bilan – mutlaqo amin bo‘lgan holda

-L-

Labi labiga tegmaydi – juda tez va ko‘p gapiradi

Labiga uchuq toshdi – qattiq qo‘rqish bilan cho‘chidi

Labini tishladi – kutilmagan hodisaga duch kelib, nima deyishini bilmay qoldi

Lafzidan qaytdi – ahddan voz kechdi

Lafzida turdi – ahдини saqladi

Laqqa tushdi – osongina aldandi

«Lom» **demaslik** - hech narsa demaslik, e’tiroz qilmaslik

«Lom-mim» **demaslik** - hech narsa demaslik, e’tiroz qilmaslik

«Lom-mim» **deb** - hech narsa demaslik, e’tiroz qilmaslik

«Lom-mim» **demay I** - hech narsa demaslik, e’tiroz qilmaslik

«Lom-mim» **demay II** – e’tiroz qilmay, qarshilik qilmay

«Lom-mim» **demaslik** – hech narsa demaslik, e’tiroz qilmaslik

«Lom»-u «mim» **demay** - hech narsa demaslik, e’tiroz qilmaslik

Luqma tashladi – biror kishining nutqi davomida shu nutqni bo‘luvchi so‘z- gap ilova qildi

-M-

Ma’lumot berdi I – boshqalarni ham xabardor qilish maqsadida so‘zladi

Ma’lumot berdi II – yuqori organlarga shikoyat tarzida xabar yubordi

Ma’qul ko‘rdi – ma’qul, durust deb bildi

Ma’qul tushdi – yoqdi

Ma’qul topdi – to‘g‘ri deb hukm chiqardi

Malol keldi – ortiqcha bir narsadek qabul qildi, og‘ir tuyuldi

Mana man deb – o‘zini o‘zi ko‘rsatib

Man-man degan – eng oldingi, eng yuqori, o‘ziga yuksak baho beradigan

Mayda gap – bo‘lar-bo‘lmas gaplarni dastak qilib gapirib yuruvchi odam

Mazasi ketdi I – sog‘ligi yomonlashdi

Mazasi ketdi II – biror ishi yomonlashib, inqirozga yuz tutdi

Mazasi qochdi I – sog‘ligi yomonlashdi

Mazasi qochdi II – biror ishi yomonlashdi, inqirozga yuz tutdi

Mazasi yo‘q I – sog‘ligi yomon holatda

Mazasi yo‘q II – harakati, layoqati sust

Mijja qoqdi – mizg‘idi

Mijja qoqmadi – sira uxlamadi

Miridan sirigacha – butun tafsiloti bilan, mayda-chuydasigacha, batafsil

Misi chiqdi – soxtaligi, yolg‘onligi fosh bo‘ldi

Miyasi aynidi – fikrlash qobiliyatini yo‘qotdi

Miyasini achitdi – me’yoriy fikrlash qobiliyatini yo‘qotdi

Miyasi g‘ovlab ketdi – o‘ylayverib gangidi

Miyasiga keldi – o‘yladi, idrok qildi, fahmladi

Miyasida danak chaqdi – ortiq darajada azobladi

Miyasidan kechdi – 1)o‘z hayotida ko‘rdi 2)ma’lum bir muddat fikrladi

Miyasidan o‘tdi – 1)o‘z hayotida ko‘rdi 2)ma’lum bir muddat fikrladi

Miyasini yedi – miyasi ishlaymay qoldi, fikrlash qobiliyatini yo‘qotdi

Miyasini qotirdi – astoydil o‘yladi, chuqur fikrladi

Miyasi qotdi - o‘ylayverib gangidi
Miyasini qoqib, qo‘liga berdi – so‘rayverib miyasini charchatdi, sergapligi bilan bezdirdi
Muhabbat qo‘ydi – sevvish hissiga erk berdi
Mukkasidan ketdi – o‘zini tiya olmaslik darajasida berilib ketdi
Mum tishladi – mutlaqo gapirmadi, suhbatda mutlaqo qatnashmadi
Mushugini «pisht» demaydi - hech qanday ozor etkazmaydi
Me‘dasiga tegdi – yoqmay qoldi, tanasi qabul qilmay qo‘ydi
Mehr qo‘ydi – butun hissiyoti bilan suydi
Mehri tushdi – suyib qoldi
Mehri tosh – bemehr, iltifoti yo‘q
Mos keldi – muvofiq bo‘ldi, mos bo‘ldi
Moy tomsa – yalaguday - benihoya darajada toza

-N-

Nafasi ichiga tushib ketdi – qo‘rquv aralash hech narsa deyolmay lol bo‘lib qoldi
Nafasi chiqmadi – hech narsa demadi, indamadi
Nafasi chiqarmaslik – hech narsa demadi, indamadi
Nafasi kesildi – gapirtirmadi
Nafasini ichiga oldi – hech qanday tovush chiqarmaydi
Nafasini ichiga yutdi – hech qanday tovush chiqarmaydi
Nari borib, beri keldi – juda qattiq azoblendi
Nari borsa – ko‘pi bilan, ortig‘i bilan hisoblanganda
Nari-beriga bordi – xafalashdi, janjallashdi
Nazar soldi – diqqat bilan qaradi
Nazar tashladi - qisqa muddat qaradi
Nazarda tutdi - fikran hisobga oldi
Nazari tushdi – bexosdan, kutilmaganda ko‘rdi
Nazaridan o‘tkazdi - qarab chiqdi, birma-bir ko‘rdi, sinchiklab tanishdi
Nazarga ilmaydi – 1)mensimaydi, pisand qilmaydi 2) arzugulik deb, diqqatga loyiq deb qaramaydi
Nazarga ilmaslik – 1)mensimaslik, pisand qilmaslik 2) arzugulik deb, diqqatga loyiq deb qaramaslik
Nazaridan qoldi – yaxshi munosabatidan, hurmat-e‘tiboridan mahrum bo‘ldi
Nigoh tashladi – qisqa muddat qaradi
Ninaday gapni tuyadek qildi - mubolag‘a qilib, bo‘rttirib yubordi
Nog‘arasiga o‘ynadi – izmi bilan, yo‘l-yo‘rig‘i bilan ish ko‘rdi
Nomi chiqdi – 1) ma‘lum-mashhur bo‘ldi 2)sharmanda bo‘ldi
Nomimni boshqa qo‘yaman! – biror ishni bajarishga qasd qilganlikni bildirishda aytiladi
Nomusi bukildi – sharmanda bo‘ldi
Nonini tuya qildi –aldab-suldab haqini o‘zlashtirdi

-O‘-

O‘lganning ustiga tepdi – bir ko‘ngilsiz ish ustiga boshqa bir ko‘ngilsiz ishni qildi
O‘n og‘iz - juda ko‘p
O‘ng keldi – 1)qulay bo‘ldi 2)voqelikka aylandi
O‘ngidan keldi – muvaffaqiyatli bo‘ldi
O‘pka(ng)ni bos(...) – hovliqma, tinchlan

O'pka(si) to'ldi – iztirob chekib, yig'lab yuborish holatiga yetdi
O'pkasini bosolmaydi – o'zini yig'lashdan saqlab qololmaydi
O'rniga keltirdi – o'rinlatdi
O'rniga qo'ydi – 1) bajardi 2) o'rinlatdi
O'rta soldi – 1) ko'pchilik oldida ro'kach qildi 2) munozarada xizmatidan foydalandi
O'rta tashladi – fikrlashish maqsadida o'z mulohazalarini boshqalarga aytdi
O'rta tushdi – 1) ikki tarafni murosaga keltirish maqsadida biror janjalga aralashdi 2) jabrdiyda deb hisoblagan kishisini himoya qilib biror janjalli ishga arashdi
O'rta oldi – tanbeh berish yoki ko'ndirish maqsadida ko'pchilik gapirdi
O'takasini yordi – qattiq cho'chitib qo'rqitdi
O'tirgani joy topa olmaydi – kuchli hayajonlangan holda toqatsizlandi
O'tqazgani joy topa olmaydi – o'ta darajada ardoqlandi, parvona bo'ldi
O'tdi – vafot yetdi
O'tib ketdi I – vafot yetdi
O'tib ketdi II - 1) jismonan va alamli ta'sir qildi, qaqshatdi 2) ruhan alamli ta'sir qildi
O'y surdi – hamma narsani unutgan holda fikrladi
O'yg cho'mdi – chuqur fikrlash holatida bo'ldi
O'yga toldi – uzoq fikrladi
O'ylab-o'yiga eta olmaydi – uzoq o'ylab, aniq bir fikrga kela olmaydi
O'z-o'zini yeb qo'ydi – ichki ruhiy azoblanish natijasida ozib-to'zib ketdi
O'z yog'iga o'zi qovrildi – ruhan azoblandi, ezildi
O'zida yo'q – benihoya, juda– juda(xursand)
O'zidan ketdi – behush bo'ldi
O'ziga keldi – 1) behushlikdan qaytdi 2) odatdagi so'zlash, anglash holatiga qaytdi 3) avvalgi sog'ligini, kuch–quvvatini tikladi 4) to'g'ri idrok qildi
O'ziga yuqtirmaydi – o'ziga tegishli deb bilmaydi
O'ziga oldi – 1) o'ziga tegishli deb bildi 2) zimmasiga oldi
O'ziga bino qo'ygan – ortiqcha baho bergan, yuksak fikrda bo'lgan
O'zini qayoqqa urishini bilmaydi – kuchli hayajonlangan holda toqatsizlandi
O'zini qayerga qo'yishni bilmaydi – 1) kuchli hayajonlangan holda toqatsizlandi 2) bekorchilikdan zerikib toqatsizlandi 3) sevichdan kuchli hayajonlandi
O'zini qo'lga oldi – o'z xatti–harakatlarini irodasiga bo'ysundirdi
O'zini qo'ygani joy topa olmaydi – kuchli hayajonlangan holda toqatsizlandi
O'zini yo'qotib qo'ydi – gangib qoldi

-P-

Parvoyi falak – beparvo, beg'am
Parvoyiga keltirmaslik – e'tibor qilmaslik, o'ylab ham o'tirmaslik
Pastga urdi - ortiq darajada kamsitdi
Pashsha qo'ridi – foydali, ko'zga ko'rinarli ish bilan shug'ullanmaslik, vaqtini befoyda o'tkazdi
Pashshadan fil yasadi – mubolag'a qilib, bo'rttirib yubordi
Payidan tushdi – qayerga borsa, zimdan ta'qib qildi
Payiga tushdi – 1) zimdan yurib butun xatti-harakatini ta'qib qildi 2) manfaatdor bo'lgani holda berilib harakat qildi
Payini qirqdi – mavqeidan mahrum etadigan zarba etkazdi
Pichoq suyakka yetdi – ortiq chidab bo'lmaydi
Pinagini buzmaslik – o'ziga qartilgan gap yoki harakatga bila–ko'ra turib e'tibor qilmaslik, o'zini go'yo hech narsa bilmagandek tutish

Pinakka ketdi– 1)uxlab qoldi 2)xayolga cho‘md
Pixini yorgan–o‘taketgan uddaburon, quv
Po‘stagini qoqdi – ayovsiz tanqid qildi
Puchga chiqdi – xom xayol bo‘lib chiqdi
Puchakka chiqardi – xom xayol bo‘lib chiqdi
Puch yong‘oq bilan qo‘ynini to‘ldirdi - yolg‘on va‘dalar bilan aldadi
Putur yetdi - zararli bo‘lib chiqdi
Po‘stiga somon tiqdi - juda qattiq jazoladi
Po‘st tashlatadigan - chiday olmaydigan, toqat qilib tura olmaydigan
Peshona teri – halol mehnat
Peshona teri tukildi – mashaqqat bilan jismoniy mehnat qildi
Podadan oldin chang chiqardi – ro‘yobga chiqishi aniq bo‘lmagan narsa haqida hovliqmalik bilan vaqtdan ilgari gapirib yurdi

-Q-

Qalbi pok - yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo ko‘rmaydigan
Qalbiga vahima soldi - kuchli darajada qo‘rqish hissini uyg‘otdi
Qalbidan sidirib tashladi - uzil-kesil unutdi
Qalbini ochdi – ichidagi istak yoki dardini aytdi
Qalbi pok - yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo ko‘rmaydigan
Qarshi oldi – kutib oldi
Qattiq turdi – o‘z aytganining amalga oshishini qat‘iy talab qildi
Qattiq ko‘ngil - rahm-shafqati yo‘q
Qahri keldi - achchiqlandi
Qayoqdan kun chiqdi?! – nechuk bunday favqulodda yaxshi ish bo‘ldi?! –
Qaysi shamol uchirdi?! – bu tomonga kelishingizga nima sabab bo‘ldi?
Qaysi yuz bilan – qanday qilib, uyalmay
Qay bet bilan - qanday qilib, uyalmay
Qildan qiyiq qidirdi – deyarli aybi yo‘q odamning faoliyatidan ayb topishga harakat qildi
Qilidan quyrug‘igacha – butun tafsiloti bilan, mayda–chuydasigacha, batafsil
Qirq marta o‘lchab, bir marta kesadi - nihoyatda ehtiyotkorlik bilan ish qiladi
Qochirdi - juda ustun chiqdi, osonlikcha yengdi
Qo‘l berdi I – salomlashish uchun dastpanjasini uzatdi
Qo‘l berdi II - murid bo‘ldi
Qo‘l ko‘tardi – 1)urdi 2)tarafdorligini, xayrixohligini bildirdi 3)gapiruvchi ekanini bildirdi
Qo‘l keldi – manfaatiga mos tushgan holda qulaylik berdi
Qo‘l siltadi – diqqat–e‘tiborga noloyiq deb topdi
Qo‘l urdi – 1)tegdi 2) biror ishni qila boshladi
Qo‘ldan berdi – yo‘qotdi
Qo‘ldan chiqdi – 1)kimningdir hukmidan, ixtiyoridan chiqib ketdi 2)bitdi(qurish, tikish, yozish kabilar)
Qo‘ldan ketdi– kimningdir hukmidan, ixtiyoridan chiqib ketdi
Qo‘lga kirdi – ixtiyoriga o‘tdi
Qo‘lga tushdi – 1) tutqun bo‘ldi 2) biror nojo‘ya ish bilan tutildi 3) aldanib, o‘z ixtiyorini berib qo‘ydi
Qo‘lga oldi – 1)o‘z ixtiyoriga o‘tkazdi 2)qo‘qqisdan hujum qilib bosib oldi 3)hibs qildi, qamash maqsadida tutdi 4) biror yo‘l bilan o‘z xohishiga bo‘ysunnadigan qildi
Qo‘li baland – raqobatda, musobaqada vaziyati ustun

Qo'li yuqori bo'ldi – raqobatda, musobaqada vaziyati ustunlik qildi
Qo'li bormadi – nimanidir qilmaslikka undovchi his–tuyg'uning ta'sirida biror faoliyatga kirisha olmaydi
Qo'li egri – o'zgalarning haqini, mulkini o'g'irleydigan mayda o'g'ri
Qo'li kalta – cheklangan imkoniyatga ega
Qo'li qisqalik qildi – cheklangan imkoniyatga ega
Qo'li tegmadi – juda bandligi tufayli vaqt topolmaydi
Qo'li uzun – ortiq darajada imkoniyatga ega
Qo'li ochiq – saxiy
Qo'lidan keldi – bajarishga, qilishga qodir
Qo'lidan kelganicha – qila olganicha, bilganicha, kuchi yetganicha
Qo'lini bigiz qildi – niqtab ko'rsatdi
Qo'lini ko'tardi – taslim bo'lganini bildirdi
Qo'lini sovuq suvga urmaydi – qiyinroq jismoniy mehnatni mutlaqo qilmaydi
Qo'lini burniga tiqib - quruqdan-quruq, evaziga hech narsa ololmay
Qo'lini yuvib, qo'ltig'iga urdi – ixlosi qaytib, ishonmay qo'ydi
Qo'ltig'iga suv purkadi – biror ishni qilishga o'chakishtirdi
Qo'ltig'dan tarvuzi tushdi - umidi puchga chiqib, bo'shashdi
Qo'yi mingga etdi – behad sevindi
Qo'yniga qo'l soldi – fikr niyatini bilishga harakat qildi
Qo'ynini puch yong'oqqa to'ldirdi – yolg'on va'dalar bilan aldadi
Quling o'rgilsin – ajoyib
Qulog'iga chalindi – biror gapni yoki tovushni noaniq tarzda eshitdi
Qulog'iga kirdi – maxsus tinglamagani, qiziqmagani holda eshitdi
Qulog'iga kirmaydi – 1) parishon bo'lish, kuchli hayajonlanish yoki mashg'ul bo'lish tufayli o'ziga qarata aytilayotgan gaplarni anglamaydi, eshitmaydi 2) e'tiborsiz qoldiradi, qabul qilmaydi
Qulog'iga qo'ydi – 1) gap uqtirdi 2) xotirasida mustahkam saqladi
Qulog'iga qo'yilib qoldi – 1) gapni uqdi 2) xotirasida mustahkam saqladi
Qulog'iga yetdi – biror kishi orqali eshitib, xabardor bo'ldi
Qulog'iga oldi – kimningdir fikriga amal qilib ish tutdi
Quloq berdi – tingladi
Quloq soldi – 1) tingladi 2) aytganini qildi
Quloq osdi – 1) tingladi 2) aytganini qildi
Quloq–miyasini yedi – so'rayverib miyasini charchatdi, sergapligi bilan bezdirdi
Quti uchdi – qattiq qo'rqqanidan, g'azablanganidan rangi oqardi
Quruq aravani olib qochdi - uddasidan chiqa olmaydigan ish yoki narsa haqida ortiq darajada maqtandi
Qushdek yengil tortdi - ruhiy azoblanishi tarqadi
Quvochi ichiga sig'maydi – xursandligi oshib-toshib ketdi
Qon yutdi – ich-ichidan kuchli darajada ruhan azoblandi
Qoni qaynadi – achchiqlandi, qizishdi
Qora terga botdi – haddan tashqari zo'r berish natijasida mo'l– ko'l terladi
Qora yurak – garazgo'y, buzuq niyatli
Qorasi o'chdi – uzoqlashib, ko'rinmay ketdi
Qorasini ko'rsatmaydi – kimningdir ko'ziga hech ko'rinmaydi
Qordan qutilib, yomg'irga tutildi – avvalgisidan ham yomoniga uchradi
Qosh qo'yaman deb, ko'z chiqardi – yaxshilik qilaman degan holda yomonlik qilib qo'ydi

-R-

Rahmi keldi – ayash, achinish hissi uyg‘ondi
Rahmini keltirdi – ayash, achinish hissini uyg‘otdi
Razm soldi – sinchkovlik bilan kuzatdi
Razm solinsa – sinchkovlik bilan kuzatilsa
Ro‘yobga chiqardi – 1)ko‘ngildagi istak-rejalarni voqelikka aylantirdi 2)moddiy-ma‘naviy ojizlikdan xalos bo‘ldi
Ruhi tushdi – ruhiy tushkunlikka berildi
Ruhi ko‘tarildi – ruhiy tushkunlikdan chiqdi
Ruhini ko‘tardi – ruhiy tushkunlikdan qutqardi

-S-

Sabr kosasi to‘ldi - 1) o‘lar holatga yetdi 2) chidami tugab, yashashdan ham bezor bo‘lib ketdi 3) nihoyatda qattiq qo‘rqdi
Sanamay «sakkkiz» dedi – aniq bilmay turib gapirdi
«San-man»ga bordi – janjallashuv, tortishuv darajasiga yetdi
Sariq chaqalik – hech
Sarkalavasini yo‘qotdi - qilib turgan ishini bilmay qoldi, gangidi
Savodi chiqdi – 1)o‘qish-yozishni bildi 2)nimaningdir sirlarini bilib, o‘rganib oldi
Savol berdi – javob talab qiluvchi so‘z-gap aytdi
Sakkiz yoshdan sakson yoshgacha - katta-kichik, hamma
Sazasi o‘lmadi – gapi e‘tiborsiz qolsa, xafa bo‘lmasin deb aytganini bajardi
Sazasini o‘ldirmaslik – gapi e‘tiborsiz qolsa, xafa bo‘lmasin deb aytganini bajardi
Sichqonning ini ming tanga bo‘ldi – qochib qutulgani joy topilmay qoldi
Sirkasi suv ko‘tarmaydi – tanqidga mutlaqo chidamaydi
Sitorasi issiq - xush ko‘rinishli, yoqimli, jozibador
Siqilib ketgan - ziq bo‘lgan
Sodda dil - ishonuvchan, jo‘n
Sodda dillik bilan – jo‘nlik, ishonuvchanlik oqibatida
Sof dil – vijdonli, beg‘araz
Sof dillik – vijdonlilik, beg‘arazlik
Sochi tikka bo‘ldi - bir lahzaning o‘zida nihoyatda g‘azablandi
So‘z berdi – 1)muzokarada gapirishga rasmiy ruxsat berdi 2)ahd-u paymon qildi
So‘z bera(di)mi?! – 1) boshqalarga imkon bermay, nuqul o‘zi gapirdi 2)itoat qilmaslik, o‘z bilganicha ish tutdi 3) bahslashuvda yutib chiqishga qodir bo‘ldi
So‘z bermaslik I – 1) boshqalarga imkon bermay, nuqul o‘zi gapirdi 2)itoat qilmaslik, o‘z bilganicha ish tutdi 3) bahslashuvda yutib chiqishga qodir bo‘ldi
So‘z bermaslik II - muzokarada gapirishga rasmiy ruxsat berdi
So‘z bermaydi – 1) boshqalarga imkon bermay, nuqul o‘zi gapirdi 2)itoat qilmadi, o‘z bilganicha ish tutdi 3)bahslashuvda yutib chiqishga qodir bo‘ldi
So‘z oldi – 1)muzokarada gapirishga rasmiy ruxsat oldi 2)ahd-u paymon qildirdi
So‘z otdi - 1)fikrini bilish maqsadida biror gap-so‘z aytdi 2) suhbatga tirtish maqsadida tegajoqlik bilan gapirdi
So‘z tashladi - 1)fikrini bilish maqsadida biror gap-so‘z aytdi 2) suhbatga tirtish maqsadida tegajoqlik bilan gapirdi
So‘z tegadigan bo‘ldi – tanbeh eshitadigan bo‘ldi
So‘z otdi - 1)fikrini bilish maqsadida biror gap-so‘z aytdi 2) suhbatga tirtish maqsadida tegajaklik bilan gapirdi

Soʻz qaytardi - 1)javob qildi 2)eʼtiroz javobini berdi, aytishdi
Soʻz qistirdi – biror kishining nutqi davomida shu nutqni boʻluvchi soʻz-gap ilova qildi
Soʻz qotdi - 1)suhbatga tortish maqsadida gap aytdi 2)biror kishining nutqi davomida yoʻl-
yoʻlakay biror fikrni aytib qoldi
Soʻziga kirdi – 1)tingladi 2)aytganini qildi
Soʻziga soʻz qaytardi – 1)javob qildi 2)eʼtiroz javobini berdi, aytishdi
Soʻzi oʻtdi– aytgani inobatga olindi, maʼqullandi
Soʻzida turdi I - ahdini saqladi
Soʻzida turdi II – oʻz fikrini oʻtkazishga intilib qaysarlik qildi
Soʻzida qattiq turdi – oʻz fikrini oʻtkazishga intilib qaysarlik qildi
Soʻzidan qaytdi – ahddan voz kechdi
Soʻzini qaytardi – rad javobini berdi
Soʻzini bermaslik - 1) boshqalarga imkon bermay, nuqul oʻzi gapirdi 2)itoat qilmaslik, oʻz
bilganicha ish tutdi 3) bahslashuvdayutib chiqishga qodir boʻldi
Soʻzini berdi - ahd-u paymon qildi
Soʻzini ikki qilmaslik – aytgani bajarildi
Soʻzlari bir joydan chiqdi - fikr-oʻylari mos keldi
Soʻxtasi sovuq – yoqimsiz, badhazm
Suv quygandek – hech qanday tovush yoʻq
Suv sepgandek – hech qanday tovushsiz
Suvga oqizdi – befoyda sarfladi, diyarli tekinga berdi
Suyagi qotdi – yoshligidan biror ish bilan shugʻullanib katta boʻldi
Suyak-suyagidan oʻtib ketdi – 1) jismiga chuqur taʼsir qildi 2) ruhiga chuqur taʼsir qildi
Suyangan togʻi – 1)suyanchigʻi, gʻamxoʻri 2)orqa qiladigani, eʼtiqod-ishonch bilan qaraydigani
Sevinchi ichiga sigʻmaydi – xursandligi oshib-toshib ketdi
Sevinchini yuragiga sigʻdirolmaslik – xursandchiligi oshib-toshib ketdi
Soyasiga koʻrpacha soldi – izzat-hurmat qilishni meʼyoridan oʻtkazib yubordi

-SH -

Shamolga sovurdi – behuda sarfladi
Shamolga uchdi – befoyda ketdi
Shishib ketgan - kibrlandi, gerdaydi
Shovqin soldi – qattiq shovqin qildi
Shodligi ichiga sigʻmaydi - xursandligi oshib-toshib ketdi
Shishib ketgan - gerdayib ketdi, kibrga berildi

-T-

Taʼbi tirriq – kayfiyati yomon, xafa
Tabiati tirriq boʻldi - kayfiyati yomonlashdi, xafa boʻldi
Taʼbi xira – kayfiyati yomon, xafa
Taʼbi xiralashdi – kayfiyati yomonlashdi
Taʼbi namozshom – kayfiyati yomon, xafa
Taʼbi kir boʻldi – kayfiyati yomonlashdi, xafa boʻldi
Tabiatini xira qildi - kayfiyati yomonlashdi, xafa boʻldi
Tayoqni alif deydigan - gʻirt savodsiz, hech narsa bilmaydigan
Taʼzirini berdi – yengil-yelpi jazoladi
Taʼzirini yedi – qilmishiga yarasha jazo oldi
Tagiga yetdi – mohiyatini, sababini oxirigacha aniqlab, anglab oldi
Tan berdi – eʼtirof qilishga majbur boʻldi, rozi boʻldi

Tan oldi – e'tirof qildi
Tanbeh berdi – yengil-yelpi jazoladi, urishib qo'ydi
Tap tortmaydi – qo'rqmay botindi, hayiqmaydi
Tarvuzi qo'ltig'idan tushdi – umidi puchga chiqib, bo'shashdi
Tarafini oldi - bahslashuvda tomonlardan birini himoya qildi
Tashvish tortdi – 1)tashvish qildi 2)xavotir bo'ldi
Tashvish chekdi – 1)tashvish qildi 2)xavotir bo'ldi
Tashvishga soldi – tashvish qilishiga sabab bo'ldi
Tashvishga tushdi – o'z-o'zicha tashvish qildi
Til biriktirdi – yashirin holda kelishib oldi
Tilga kirdi – 1)nutqqa ega bo'ldi(go'dak) 2)ma'lum fursat o'tgandan keyin gapira boshladi
Tilga keldi – gapirish qobiliyati tiklandi
Tilga oldi – gapirdi
Tili bir qarich – maqtanishga, gapirishga haqli
Tili bormadi – biror andisha mulohaza bilan aytishni ma'qul ko'rmaydi
Tili chiqdi – 1)nutqqa ega bo'ldi 2)indamay yurgan kishi gapiradigan bo'lib qoldi 3)aytishadigan bo'ldi
Tili qichidi – gapirgisi keldi
Tili qisiq – gapirmaslikka, e'tiroz bildirmaslikka majbur
Tili uzun – har qancha gapirishga haqi bor
Tiliga tushdi – 1) ko'pchilik orasida gap-so'z bo'ldi 2) shuhrat qozondi
Tilini qisdi – gapirmaslikka, e'tiroz bildirmaslikka majbur qildi
Tilini tishladi – o'zini gapirmaslikka majbur qildi
Tinkasi quridi – toliqdi, darmonsizlandi
Tinka - madori quridi – toliqdi, darmonsizlandi
Tirnoq orasidan kir qidirdi – yomon niyat bilan deyarli aybi yo'q kishining faoliyatidan ayb topishga harakat qildi
Tishi o'tmaydi – 1)biror qattiqroq narsani maydalashga, chaynashga tishining qurbi etmaydi 2)enga olmaydi, o'zlashtira olmaydi 3) idrok qilib yeta olmaydi, uqib yeta olmaydi
Tishini tishiga qo'ydi – butun his-tuyg'usini iroda kuchi bilan yengib chidadi
Tishining oqini ko'rsatdi – tirjayib, ishshayib qaradi
To'g'ri keldi – 1)muvofiq bo'ldi, mos bo'ldi, yaradi 2)bir vaqtda bo'ldi 3)yo'liqdi, uchradi 4) taqsimlaganda tegdi 5) qulay bo'ldi 6) lozim bo'ldi, zarur bo'ldi
To'g'ri kelgan – daf'atan nima yoki kim uchrasa, shu
To'nini teskari kiyib oldi – o'chakishgan holda qaysarlik qildi
To'rt ellik - qisqagina
To'rt ko'z bilan – intizorlik bilan
To'rt tarafi qibla – qayoqqa xohlasa, ketaversin
To'rt og'iz – oz-moz, bir oz
To'rt gapning birida - gap davomida dam-badam, qayta-qayta gapirdi
To'ydan ilgari nog'ora qoqdi – ro'yobga chiqishi aniq bo'lmagan narsa haqida hovliqmalik bilan vaqtdan oldin gapirib yubordi
Tumshug'ini suqdi – 1) kirdi 2) aralashdi
Tumshug'ini tiqdi - aralashdi
Turgan gap I – aniq, shak-shubhasiz(kesim vazifasida keladi)
Turgan gap II – aniq, shak-shubhasiz(kirish bo'lak vazifasida keladi)
Turgan gap edi – aniq, shak-shubhasiz
Turgan gapki – aniq, shak-shubhasiz
Turib oldi - o'jarlik qildi
Turmush qurdi – oilaviy hayot kechirdi
Turmushga chiqdi – oila qurdi(xotin-qizlarga nisbatan)

Tushiga kirmaydi – mutlaqo o‘ylamaydi, kutmaydi
Tushida ham ko‘rmaydi - mutlaqo o‘ylamaydi, kutmaydi
Tuya ko‘rdingmi–yo‘q – o‘zini ko‘rmaganga, bilmaganga chiqardi
Tuya qildi - aldab-suldab haqini o‘zlashtirdi
Tegirmonga tushsa, butun chiqadi – har qanday qiyin sharoitdan ham qutulish yo‘lini topa oldi
Tegib ketdi - gap-so‘zi ta’sir qildi
Tekkanga tegib, tegmaganga kesak otadi – hech kimga tinchlik bermaydi
Temirni qizig‘ida bosdi – biror ishni ayni vaqtida qildi
Tepa sochi tikka bo‘lib ketdi – bir lahzaning o‘zida nihoyatda g‘azablandi
Tepsa-tebranmas – har qanday ishni ham imillab qiladigan, sustkash
Ter to‘kdi– mashaqqat bilan jismoniy mehnat qildi
Teri to‘nini ters kiyib oldi - o‘chakishgan holda qaysarlik qildi
Terisi suyagiga yopishgan - haddan tashqari ozg‘in, haddan tashqari qotma
Terisiga sig‘may ketdi – behad sevindi
Terisiga somon tiqdi – juda qattiq jazoladi
Tob berolmaydi– chiday olmaydi, qarshi tura olmaydi
Tob keltira olmaydi – chiday olmaydi, qarshi tura olmaydi
Tobi qochdi – kasal bo‘ldi
Tobi yo‘q – 1)kasal 2)rag‘bati yo‘q, kelishmaydi
Tog‘ni talqon qildi – har qanday katta va og‘ir ishni ham bajardi
Tog‘ni ura– talqon qiladigan – zabardast, pahlavon
Tog‘dan kelsa, bog‘dan keldi - suhbatdoshining gapiga hech aloqasi yo‘q gap-so‘z aytdi
Tog‘ni talqon qiladigan – zabardast, pahlavon
Tomdan tarasha tushganday – qo‘qqisdan, kutilmagan holda va qo‘pol tarzda
Tomonini oldi - bahslashuvda tomonlardan birini himoya qildi
Tor kelib qolganda - ilajsiz og‘ir ahvolga tushdi
Tosh bag‘ir – berahm
Tosh ko‘ngil - rahm-shafqati yo‘q
Toqati toq bo‘ldi – sabr chidami tugadi
Tosh ko‘ngil – rahm-shafqati yo‘q
Tosh yurak – rahm-shafqati yo‘q
Tosh otdi – yomon xatti-harakatlarini qildi

–U–

Uchchiga chiqqan – o‘taketgan
Uddasidan chiqdi – uddalay oldi, eplay oldi
Umidini uzdi – ko‘nglidagi oxirgi ilinjini ham yo‘qotdi
Umr ko‘rdi– yashadi
Umr o‘tkazdi – yashadi
Ustiga oldi - biror ishni bajarishga mas’ul bo‘ldi
Ustidan chiqdi – 1) biror narsa qilayotganida tepasiga borib qoldi 2)va’ dani bajardi
Ustun keldi – yengdi
Uzildi – vafot yetdi
U yoqda tursin – zidlash ma’nosini anglatib, bog‘lovchi vazifasida keldi
Uxlab, tushida ko‘rmaslik - mutlaqo o‘ylamaslik, kutmaslik
Uch pul - qadr-qiyamatsiz
Uch pul bo‘ldi - barbod bo‘ldi
Uch -to‘rt og‘iz - oz-moz, bir oz
U qulog‘idan kirib, bu qulog‘idan chiqib ketdi - e’tibor bermay, xotirasida tutib qololmaydi

-V-

Vahima bosdi – qo‘rqinchli o‘y-xayollarga berildi
Vahimaga solib qo‘ydi – qo‘rqitib, o‘ylantirib qo‘ydi
Vahimaga tushdi - qo‘rqan holda o‘ylanib qoldi
Vaqt chog‘ – kayfiyati yaxshi
Vaqt chog‘lik qildi – xursandchilik, dilxushlik qildi
Voz kechdi – uzil-kesil kechib yubordi

-Y-

Yakson qildi - butunlay yemirildi, yo‘q bo‘ldi
Yaqin oldi – 1)qadrdon qilib ko‘rsatdi 2)qadrdon deb bildi
Yaxshi ko‘rdi – 1)sevdi, oshiq bo‘ldi 2)sevdi, izzat-hurmat qildi 3)yoqtirdi
Yelkasiga oldi - e‘tirof qildi, biror holatga rozi bo‘ldi
Yelkasining chuquri ko‘rsin – yana qaytadan hech qachon ko‘rmasin
Yeng ichida – ko‘pchilikka oshkor qilmay, zimdan
Yeng shimarib - astoyidil, jiddiy ravishda
Yeng shimardi – biror yumushni bajarishga taxt bo‘ldi, biror ishni qilishga otlandi
Yengil tabiat - yengiltak, suyuq
Yengil tortdi – ruhiy azoblanishi tarqadi
Yer tishlatdi – o‘ldirdi
Yer bilan bitta bo‘ldi – sochilib ketdi, betartib holda sochilib yotdi
Yer bilan yakson bo‘ldi – butunlay yemirildi, yo‘q bo‘ldi
Yer bilan osmoncha – juda katta, beqiyos
Yer tagida ilon qimirlasa biladi – nihoyatda ziyrak, sezgir
Yerga kirib ketdi - qattiq izza bo‘ldi, o‘sal bo‘ldi
Yer yorilmadi-yu, yerga kirib ketmadi – nomus qilganidan o‘zini qayoqqa olib qochishni bilmadi
Yerga kirsas, qulog‘dan tortib chiqaradi, osmonga chiqsa, oyog‘idan tortib tushiradi - qutulib ketishiga qo‘ymaydi
Yer ostidan – yashirincha, sezdirmay
Yerda qoldi – e‘tiborsiz qoldi
Yerga kirib ketdi – qattiq izza bo‘ldi, o‘sal bo‘ldi
Yerga qaradi – uyat-nomusdan bosh ko‘tarolmaydigan holatga tushdi
Yerga urdi – ortiq darajada kamsitdi
Yerga ursa, ko‘kka sapchiydi – o‘taketgan sho‘x, o‘taketgan betinim
Yeru ko‘kka ishonmaydi – o‘ta darajada ardoqlaydi, parvona bo‘ladi
Yetti bukilib - ortiq darajada egilib
Yetti nomusini yerga bukdi – sharmanda qildi
Yetti o‘lchab, bir kesadi – nihoyatda ehtiyotkorlik bilan ish qiladi
Yetti uxlab, tushiga kirmaydi – mutlaqo o‘ylamaydi, kutmaydi
Yetti yashardan yetmish yashargacha – katta-kichik, hamma
Yig‘lamoqdan beri bo‘ldi – yig‘lab yuborish darajasiga yetdi
Yil-o‘n ikki oy – butun yil davomida, yozin-qishin
Yo‘l bo‘lsin – 1)qayerga ketyapsiz, qayerga bormoqchisiz? (so‘rash) 2)Qayoqda!(biror ishni) qila olarmidi?!
Yo‘l berdi – 1) o‘zi chetlanib, boshqaning o‘tishiga imkon berdi 2)monelik qilmadi
Yo‘l qo‘ydi – voqe bo‘lishiga imkon berdi
Yo‘l oldi – jo‘nadi
Yo‘l soldi – yo‘naldi
Yo‘l ko‘rsatdi – nima qilish lozimligi haqida maslahat berdi

Yo‘ldan chiqardi – yomon yo‘lga boshladi, aynitdi
Yo‘ldan urdi – yomon yo‘lga boshladi, aynitdi
Yo‘ldan ozdi – yomon yo‘lga kirdi, aynidi
Yo‘ldan ozdirdi – yomon yo‘lga boshladi aynitdi
Yo‘lga chiqdi – jo‘nab ketdi, ravona bo‘ldi
Yo‘lga qo‘ydi – faoliyatini yaxshiladi
Yo‘lga soldi – 1) ketish tomoniga to‘g‘irlab, yurg‘izdi 2) to‘g‘ri yo‘lga qaytardi 3) manfaatdor bo‘lgani holda biror ishga rag‘batlantirdi 4) faoliyatini yaxshiladi
Yo‘lga tushdi – 1) jo‘nadi, keta boshladi 2) to‘g‘ri yo‘lga qaytdi
Yo‘liga ko‘z tutdi – kelib qolar degan umidda kutdi
Yo‘l-yo‘riq ko‘rsatdi – nima qilish lozimligi haqida maslahat berdi
Yo‘q yerdagi – hech kim bilmaydigan, hech kimning xayoliga kelmaydigan, bo‘lmag‘ur
Yo‘qni yo‘ndirdi – qancha mashaqqat bilan bo‘lsa ham, bunyod qildi
Yodiga soldi - 1) xotirasida tikladi 2) unutilayozganni eslatdi
Yodiga tushdi - xotirasida tikladi
Yodidan chiqdi - unutdi
Yodidan ko‘tarildi – unutdi
Yodida qoldi - xotirasida saqlanib qoldi
Yodiga keldi - 1) xotirasida tiklandi 2) o‘yladi, idrok qildi
Yog‘ tushsa, yalagudek – nihoyat darajada toza
Yomon ko‘radi – 1) sevmaydi, izzat-hurmat qilmaydi 2) yoqtirmaydi
Yon berdi – ustun bo‘lishiga yo‘l qo‘ydi
Yon bosdi – yoqladi
Yonini oldi – bahslashuvda tomonlardan birini himoya qildi
Yoqasini ushladi – nihoyat darajada ajablandi
Yostig‘ini quritdi – butun oilasi bilan o‘ldirib yubordi
Yostiqtan bosh ko‘tardi – yotib qolgan xastalikdan keyin sog‘aya boshladi
Yumshoq ko‘ngil - ko‘ngilchan, rahmdil
Yumilgan ko‘z - qazo qilgan, o‘lgan
Yulduzi yulduziga to‘g‘ri keldi – bir– biriga mos bo‘ldi
Yulduzni benarvon uradigan – har qanday ishni abjirlik bilan bajaradigan
Yulduzi issiq - xush ko‘rinishli, yoqimli, jozibador
Yurakka sig‘armidi?! - diqqatlik, xafalik tufayli mashg‘ul bo‘lolmaslik
Yuragi achidi – 1) ayab kuyindi 2) achinib kuyindi
Yuragi betlamadi – nimadandir xavfsirab, biror ishga jazm qila olmaydi
Yuragi chiqib ketdi – bir lahzada kuchli hayajonlanish bilan qattiq qo‘rqib ketdi
Yuragi ezildi – ruhan azoblandi
Yurak-bag‘ri ezildi – ruhan azoblandi
Yuragi dov bermadi – cho‘chib botina olmaydi
Yuragi sof - yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo ko‘rmaydigan
Yuragi toza - yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo ko‘rmaydigan
Yuragi pok - yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo ko‘rmaydigan
Yuragi keng – hovliqmasdan, shoshmasdan ish tutadigan
Yuragi ko‘tarmaydi - 1) yana eb-icha olmaydi 2) yoqtirmaydi
Yuragi o‘ynadi – 1) yurak urishi odatdagidan ko‘ra tezlashdi 2) qalbi hayajonga to‘ldi
Yuragi daryo – hovliqmasdan, shoshmasdan ish tutadigan
Yuragi po‘killadi – biror yoqimsiz ishning voqe bo‘lishidan hadiksiradi
Yuragi qinidan chiqayozdi – 1) betoqat bo‘ldi 2) sevinchdan kuchli to‘lqinlandi
Yuragi qon - g‘am-alamli, g‘am-alamda
Yuragi qora - garazgo‘y, buzuq niyatli
Yuragi qon bo‘ldi – 1) ziq bo‘ldi 2) ruhan azoblandi

Yurak-bag'ri qon bo'ldi – 1)ziq bo'ldi 2)ruhan azoblandi
Yuragi xun bo'ldi – 1)ziq bo'ldi 2)ruhan azoblandi
Yuragi qoq yorila yozdi – sevinib, juda kuchli hayajonlandi
Yuragi shuv etdi – bir lahza ich–ichidan qo'rqish aralash hayajonlandi
Yuragi shig' etib ketdi – bir lahza ich–ichidan qo'rqish aralash hayajonlandi
Yuragi taka-puka bo'ldi – ruhan notinch, bezovta
Yuragi tars yorilib keta yozdi – sabr–chidami tugab, xunob bo'lib ketdi
Yuragi tosh - rahm-shavqati yo'q
Yuragi toshdi – kechinmalari ichiga sig'may, kimgadir aytish aytish ehtiyoji tug'ildi
Yuragi orqasiga tortib ketdi – bir lahza ich-ichidan qo'rqish aralash qattiq hayajonlandi
Yuragi g'ash – tashvishli, bezovta, notinch
Yuragi g'ashlandi – tashvishli, bezovta, notinch bo'ldi
Yuragi xira – tashvishli, bezovta, notinch
Yuragi yorishdi - ko'nglidagi g'ashlik tarqadi
Yuragida kiri yo'q – kek saqlamaydigan, g'arazi yo'q
Yuragidan chiqardi – 1)butkul unutilib yubordi, o'ylamay, eslamay qo'ydi 2)ko'nglidagi g'uborni tarqatdi 3)o'z roziligi bilan berishni ma'qul ko'rdi
Yuragidan sidirib tashladi – uzil-kesil unutildi
Yuragidan urdi – o'ziga shaydo qilib oldi
Yuragiga sig'armidi?! - diqqatlik, xafalik tufayli mashg'ul bo'lolmaslik
Yuragiga sig'maslik - diqqatlik, xafalik tufayli mashg'ul bo'lolmaslik
Yuragiga tugdi - 1)o'rni kelganda aytishni mo'ljallab qo'ydi 2)ahd qildi 3)fikran belgilab qo'ydi 4) unutilmay ichda saqladi
Yuragiga g'ulg'ula soldi – bezovta qilib qo'ydi
Yuragiga qil sig'maydi – juda qattiq tajang bo'lib, ruhan ezilib, hech narsa bilan mashg'ul bo'lolmaydi
Yuragiga qo'l soldi - eng yashirin fikr-o'yini bilishga harakat qildi
Yuragiga vahima soldi – kuchli darajada qo'rqish hissini uyg'otdi
Yuragini bo'shatdi – ichida yig'ilib qolgan hasrat-nadomatini aytib, yig'lab, ruhan yengillashib oldi
Yuragini hovuchlab – biror falokatning voqe bo'lishidan benihoya qo'rqqan holda
Yuragini changallagancha – biror falokatning voqe bo'lishidan benihoya qo'rqqan holda
Yuragini siqdi – ziq qildi
Yuragini ezdi – ruhan azoblandi
Yuragini tirnadi – yashirin holda ruhan bezovta qildi
Yuragini yordi I – qattiq cho'chitib qo'rqitdi
Yuragini yordi II - ichidagi istak yoki dardini aytdi
Yuragini yozdi - xafachiligini tarqatdi
Yuragini ochdi – ichidagi istak yoki dardini aytdi
Yuragini olib qo'ydi – bezillatib qo'ydi
Yuragining bir chekkasi g'ash - tashvishli , bezovta, notinch
Yuragining chigili yozildi - xafachiligi tarqadi
Yuz ko'rmas bo'ldi – aloqani butunlay uzdi
Yuz o'girdi – 1)boshini burib qaradi 2)qaramaslik uchun boshini boshqa tomonga burdi 3)aloqani uzdi
Yuz o'giz – juda ko'p
Yuzaga chiqdi – 1)ko'ngildagi istak–rejalar voqelikka aylandi 2)moddiy-ma'naviy ojizlikdan xalos bo'ldi
Yuzi chidaydi - nomus qilmaydi, uyalmaydi, andisha qilmaydi
Yuzi chidamadi – andisha qildi, nomus qildi
Yuzi shuvut – uyatli holatda
Yuzi shamgin bo'ldi – uyatli holatga tushdi

Yuzi yorug' – uyaladigan joyi yo'q, olqishlashga loyiq
Yuzidan o'ta olmaydi – biror ishni qilishga kimningdir ra'yi, xohishi bilan hisoblashdi
Yuziga soldi – aybli deb qaralgan kishining o'ziga shu haqda kesatib, achitib gapirdi
Yuziga oyoq qo'ydi – behurmat qilish darajasida hisoblashmaydi
Yuzini erga qaratdi – uyat–nomusdan bosh ko'tara olmaydigan holatga tushdi
Yuzini teskari o'girdi – qaramaslik uchun boshini boshqa tomonga burdi
Yuzini ochib yubordi – uyalmaydigan qildi
Yuzini ters burdi – qaramaslik uchun boshini boshqa tomonga burdi
Yuqori keldi - pisand qilmadi

-Z-

Zabtiga oldi – juda kuchayib ketdi
Zahrini sochdi – zug'um qildi, g'azab bilan achitib-achitib gapirdi
Zahridan tushdi - achchiqlanishdan to'xtadi
Zarar ko'rdi – zarar qildi
Zarar keltirdi – zararli bo'lib chiqdi
Zarar yetkazdi – zararli bo'lib chiqdi
Zarari tegdi – zararli bo'lib chiqdi
Zardasi qaynadi – juda jahllandi
Zimmasiga tushdi – javobgar qilindi
Zimmasiga oldi – biror ishni bajarishga mas'ul bo'ldi
Ziyon yetkazdi - achchiqlanishdan to'xtadi
Zig'ir yog'day ko'ngliga urdi - 1)qiziqishi yo'qoldi 2)jirakanish hissini uyg'otdi, bezdirdi
Zarar ko'rdi – zarar qildi
Ziyon ko'rdi – zarar qildi
Zo'r berdi – 1)to'la-to'kis safarbar qilishga harakat qildi 2)butun kuch-g'ayratini safarbar qildi
 3)biror narsaga boshqalardan ko'proq e'tibor qildi
Zo'r berib I – to'la-to'kis safarbar qilishga harakat qildi
Zo'r berib II - muttasil va astoydil
Zuvalasi pishiq – a'zoyi badani chiniqqan
Zeb berdi – turli kiyim va taqinchoqlar yordamida o'zini ko'rkam qildi
Zehn soldi – diqqat-e'tibor bilan qaradi, ko'zdan kechirdi
Zoye ketdi – befoyda sarflandi

-O-

Obro'yi baland – katta e'tiborga ega
Obro'yi tushdi – nufuziga zarba yetdi
Obro'yi oshdi – yana ham e'tiborli bo'ldi
Obro'yi ko'tarildi – yana ham e'tiborli bo'ldi
Obro'yi to'kildi – nufuziga zarba etkazdi
Obro'yini ko'tardi – yana ham e'tiborli qildi
Obro'yini oshirdi – yana ham e'tiborli bo'ldi
Obro'yini tushirdi – nufuziga zarba yetkazdi
Obro'yini to'kdi – nufuziga zarba etkazdi
Ochiq chehra bilan – yaxshi kayfiyat bilan, xushtabiatlik bilan
Ochiq yuz bilan – yaxshi kayfiyat bilan, xushtabiatlik bilan
Ochiq chehrali – xushtabiat, kayfiyati yaxshi
Ochiq yuzli – xushtabiat, kayfiyati yaxshi
Ochiq ko'ngil – samimiy, g'ayirlikni bilmaydigan

Ochiq qo'l – saxiy

Oshib-toshib yotdi - ortiq darajada, benihoya ko'p

Odam qo'ydi – 1)o'zi bilan o'zga tomon orasida birov vositachiligidan foydalandi 2) biror kishi yordamida kimnidir ta'qib etdi

Odobini berdi – qilmishiga yarasha jazoladi

Og'ir oyoq – homilador

Og'iz juftladi – gapirishga hozirlandi

Og'iz ko'pirtirdi – ko'p va maqtanib gapirdi

Og'iz soldi – 1)qayliq yoki kuyov qilish niyati borligini aytdi 2)g'ayri qonuniy ravishda o'zlashtirishga harakat qildi

Og'iz-burun o'pishdi – apoq-chapoq bo'lib ketdi

Og'zi bormadi – biror andisha-mulohaza bilan aytishni ma'qul ko'rmadi

Og'zi katta – 1)soxta kibr-havoli, maqtanishni yaxshi ko'radigan 2)imtiyozli mavqega ega (kinoya)

«Og'zing qani?» – desa, qulog'ini ko'rsatadi – o'taketgan noshud, merov, anqov

Og'zi qulog'ida – nihoyatda xursand

Og'zi qulog'iga yetdi – behad sevindi, xursandligi tufayli lab-lunjini yig'ishtirib ololmadi

Og'zidan bol tomadi – shirinsuxan bo'ladi, shirmsuxanlik qiladi

Og'zidan ona suti ketmagan - hali yosh, tajribasiz

Og'zidan sut hidi keladi - hali yosh, tajribasiz

Og'ziga qarab – o'ylab («gapirdi»)

Og'ziga qaramay – o'ylamasdan («gapirdi»)

Og'ziga qaradi – 1) tingladi, nima deyishini diqqat bilan kutdi 2) o'z bilganicha ish qilmay, kimningdir ko'rsatmasini kutdi

Og'ziga qaratdi – nutqi bilan mahliyo qilib oldi

Og'ziga qatiq ivitdi – mutlaqo gapirmadi, suhbatda mutlaqo qatnashmaydi

Og'ziga tushdi – ko'pchilik orasida gap-so'z bo'ldi yoki ma'lum-mashhur bo'ldi

Og'ziga tolqon soldi – mutlaqo gapirmadi

Og'ziga nos oldi – mutlaqo gapirmadi

Og'ziga co'k soldi – umuman gapirmadi

Og'ziga urdi – do'q bilan yoki dalil bilan biror kishining yana so'zlashiga yo'l qo'ymadi

Og'ziga oldi – gapirdi

Og'ziga olmaydi – 1)umuman iste'mol qilmaydi 2)gapirmaydi

Og'zini poyladi – biror fikrni o'zicha aytishini kutdi

Og'zini yumdi – gapirishini to'xtatdi

Og'zini ochdi – 1)angraydi 2) gap boshladi

Og'izini juftladi – gapirishga hozirlandi

Og'izini ko'pirtirdi – ko'p va maqtanib gapirdi

Og'zini poyladi – 1) tingladi, nima deyishini diqqat bilan kutdi 2) o'z bilganicha ish qilmay, kimningdir ko'rsatmasini kutdi

Og'zining tanobi qochdi – behad sevindi, xursandligi tufayli lab-lunjini yig'ishtirib ololmaydi

Oila qurdi – oilaviy hayot kechirishga kirishdi

Olam guliston – hamma narsa ko'ngildagidek, hech qanday e'tirozga o'rin yo'q

Olam munavvar – hamma narsa ko'ngildagidek, hech qanday e'tirozga o'rin yo'q

Olamdan ketdi - qazo qildi, o'ldi

Olamdan o'tdi I - yashadi

Olamdan o'tdi II - qazo qildi, o'ldi

Oldidan o'tdi – biror ishni qilishdan oldin shundan kimnidir xabardor qildi

Oldiga tushadigan – ustunlik qila oladigan

Oldini oldi – kutilgan hodisaga qarshi chora-tadbir ko'rdi

Oldini oldi – kutilgan hodisaga qarshi chora-tadbir ko'rdi

Oldi olindi – kutilgan hodisaga qarshi chora-tadbir ko'rildi

Oldirib qo'ygan yuragi - bezillab qolgan
Olib qochdi - uddasidan chiqa olmaydigan ish yoki narsa haqida ortiq darajada maqtandi
Onasini ko'rsatdi – do'q qildi, qo'rqitdi, adabini berdi
Ona suti og'zida – hali yosh, tajribasiz
Ona suti og'zidan ketmagan – hali yosh, tajribasiz
Ona suti og'ziga keldi – haddan tashqari qiynalib ketdi
Ona suti og'zidan keldi – haddan tashqari qiynalib ketdi
Onasini uch qo'rg'ondan ko'rsatdi – do'q qildi, qo'rqitdi, adabini berdi
Oq ko'ngil – yaxshi niyatli, boshqalarga yomonlikni ravo ko'rmaydigan
Oq ko'ngillik – to'g'rilik, yomonlikni bilmaslik
Oq-qorani ajratdi – yaxshini yomondan, foydani zarardan ajratdi
Oq bilan qorani ajratdi – yaxshini yomondan, foydani zarardan ajratdi
Oq-qorani tanidi – yaxshi-yomonni, foyda-zararni bildi
Oq-qorani tushundi – yaxshi-yomonni, foyda-zararni bildi
Oraga tushdi - 1)ikki tarafni murosaga keltirish maqsadida biror janjalga aralashdi 2)jabrdiyda deb hisoblagan kishisini himoya qilib biror janjalli ishga arashdi
Ora ochiq bo'ldi – olish-berish muomalasini ro'y-rost hal yetdi
Oralari ochiq – bir-biriga qarzdor emas, bir-biriga malol keladigan hech nima o'rtada yo'q
Oralaridan qil ham o'tmaydi – nihoyatda ahil, inoq, yaqin
Oralarini buzdi – o'zaro munosabatini yomonlashtirdi
Orqasiga tushdi – zimdan yurib butun xatti-harakatini ta'qib qildi
Oro berdi – ko'rinishini ko'rkam, chiroyli qildi
Osmon bilan yercha - juda katta, beqiyos
Osmon-u yercha - juda katta, beqiyos
Osmonga ko'tarib – ortiq darajada, benihoya
Osmonga ko'tardi - ortiq darajada maqtadi
Osmonga uchsa, oyog'idan, yerga kirsqa, qulog'idan tortadi – qutulib ketishiga qo'ymaydi
Ostonasiga bosh qo'ydi - xokisor bo'ldi, xokisorlik qildi
Ot bilan tuyacha – juda katta farq
Ota go'ri-qozixonami? – janjallashib, xafalashib o'tirishga arzimaydi
Otdan tushsa ham, egardan tushmaydi – mavqeini yo'qotganiga qaramay, o'zini avvalgiday tutadi
Otdan tushsa ham, uzangidan tushmaydi – mavqeini yo'qotganiga qaramay, o'zini avvalgiday tutadi
Otilgan tosh - yomonlik xatti-harakatlarini qildi
Otimni boshqa qo'yaman! – biror ishni bajarishga qasd qilganlikni bildirishda aytiladi
Ochilgan ko'z - hushyor, yaxshi-yomonni tushunadigan
Oyog'i tortmadi – borgisi kelmadi
Oyog'iga bolta urdi – mavqeidan mahrum etadigan zarba yetkazdi
Oyog'iga bosh urdi – xokisor bo'ldi, xokisorlik qildi
Oyog'iga bosh qo'ydi – xokisor bo'ldi, xokisorlik qildi
Oyog'iga yiqildi – xokisor bo'ldi, xokisorlik qildi
Oyog'ini tirab oldi – qaysarlik qildi
Oyog'ini bir etikka suqdi – o'z ishining amalga oshirishini qaysarlik bilan talab qildi
Oyog'ini yerga tiradi – qaysarlik qildi
Oyoq tiradi – o'jarlik qildi
Oyoq osti bo'ldi – poymol bo'ldi, tahqirlandi
Oyoq osti qildi – poymol bo'ldi, tahqirlandi
Oyoq osti qilindi – tahqirlandi
Oyoq osti qildirdi – poymol qildirdi, tahqirlatdi
Oyoqni tiradi – qaysarlik qildi

Xabar berdi – xabardor qilib qo‘ydi

Xabar topdi – xabardor qilindi

Xabar oldi – 1)o‘zi kelib xabardor bo‘ldi 2)biror kishining turish–turmushini, ahvolini yengillatishga ko‘maklashdi

Xalal yetkazdi – zararli bo‘lib chiqdi

Xalaqit berdi – monelik qildi

Xamir uchidan patir – katta, ko‘p narsadan boshlang‘ich va kichik bir qism

Xamirdan qil sug‘urganday – osonlik bilan, hech qanday qiyinchiliksiz

Xayol surdi – hamma narsani unutgan holda o‘yladi

Xayol daryosiga cho‘mdi – o‘ylanish holatida bo‘ldi

Xayolga cho‘mdi – o‘ylanish holatida bo‘ldi

Xayolga toldi – uzoq o‘yladi

Xayolidan o‘tdi – ma‘lum bir muddat fikrladi

Xayolidan ko‘tarildi – unutdi

Xayoliga keldi – 1)o‘yladi, idrok qildi, fahmladi 2)xotirasida tiklandi

Xira ko‘ngil – tashvishli, bezovta, notinch

Xotiradan chiqardi – unutdi

Xotiriga keldi – 1)xotirasida tiklandi 2)o‘yladi, idrok qildi

Xotiridan ko‘tarildi – unutdi

Xotiridan chiqdi – unutdi

Xursandchiligi ichiga sig‘maydi – xursandligi oshib-toshib ketdi

Xo‘rligi keldi – o‘ksinib, yig‘lab yuborish holtiga bordi

Xudo biladi – aniq aytib bo‘lmaydigan

Xush ko‘rdi – yoqtirdi

Xush keldi – yoqdi

MUNDARIJA

Alifbo.....	
So'zboshi.....	
Kirish.....	
A.....	
B.....	
D.....	
E.....	
F.....	
G.....	
H.....	
I.....	
J.....	
K.....	
L.....	
M.....	
N.....	
O.....	
P.....	
Q.....	
R.....	
S.....	
T.....	
U.....	
V.....	
X.....	
Y.....	
Z.....	
G'.....	
SH.....	
CH.....	

